

nec debet aliquo modo sumere. Si non scit se esse in peccato mortali/sit tamē sed post sufficiēs conscientie sue scrutinium hoc deprehendere nō pōt. 7 tūc sumere potest. nec peccat si sumat. ¶ An autē debeat ex tūc in pctō mortali dari si petat Distingue. qz aut ille q petiret in mortali p blico aut in occulto. Si in occulto qz nō illō certissime sciat sacerdos/ petēti tamen in publico debet dari. Alioquin peccatū secretū publicaret. quod fieri nō debet Si autem petat in secreto vetare potest sacerdos 7 debet. Si autē sit in peccato mortali publico. tūc publice negare dē. vt publicis meretricibz. 7 histrionibz. 7 huiusmodi. petētibz 7 nō petentibz. quibz negare debet. vt plene dicit canon de cōse. di. ij

¶ De hoc autē qd scdo querit scz An exiſtenti in peccato mortali debeat dari simplex hostia loco eucharistie? Dicunt maiores q nō. tum qz hoc nō videt deus facto suo approbare. immo contrariū Nam corpus suū dedit inde. quē sciebat esse in mortali peccato. tum quia nescit an visitauerit eū dominus. quia nescit tarda molimina spiritus sancti gratia. tum quia simulario talis/ esset ei cui daretur inutilis Ex quo enī corpus xpi petit. per eum nō stat quin accipiat. et sic equaliter peccat. Secus si expresse peteret sibi hostiā non consecratā dari. tunc enim ei dare posset. ita tamē q illa hostia seorsum poneret a cōsecratīs/ ne ecclesia deciperet/ dando ei nō consecratā. ac si consecrata foret. Propter quā etiam causam reprobat cōsciū sibi mortalis criminis. simulās se cōficere vbi nō conficit. Et habet extra de missa. celeb. ca. ab homie

¶ Ad tertū quo scz querit. An pollutio nocturna impediat sumptōem? Respōdet aut quia venit pollutio ex supfluitate humor. vel ex infirmitate nature. vel ex illusiōe diabolica. 7 tūc nullus dicit ibi esse reatus culpe/ nec cogitur qz propter talem pollutiōem abstinere a ministerio altaris. vel a sumptōne eucharistie. Et dico notāter nō cogit. qz causa reuerētie a tali celebratiōe aut sumptione abstinere laudabile est Si autem cōtingat dicta pollutio nocturna ex crapula. vel ex aliqua fede delectatiōnis pmeditatōne. tunc si potest fieri sine scandalo debet abstinere. nisi necessitas cogat. vt pote vbi alius qui celebraret nō inuenitur.

Digna enī reuerentia exhiberi dē sumptioni. etsi fieri potest/ multo maior cōsecrationi. ¶ Letex menstruata nō est arcēda a cōmuniōne. eo q passio sit. 7 pena sit hoc pari. 7 nō culpa. Et propter penā q arcendus nō est. ¶ Ad aliō sequēs quod est quartū. An scilicet ab eo qui nocte precedēti cognouit vxorem suā/ suscipi possit eucharistia? Dicitur q reddens debitū propter fidem thori et iusticiā vel etiam exigens propter bonū prolis. nō debet p hiberi a cōmuniōe. sed suo iudicio est circa hoc relinquendus. An velit scilicet abstinere ex humilitate. vel accipere ex deuotiōne. Secus autem est si ex infirmitate carnis hoc exigat. quia iste monendus est ne accipiat. et nō est suo iudicio quo ad hoc relinquendus. Si autē omnibz modis/ ex deuotione se ingerat/ nō est prohibendus. ¶ Hoc etiā seruandum est respectu quinti. q die scilicet comunicatiōnis/ causa reuerentie nullo modo reddendum est debitū. nisi alter coniugū instanter petat. Si etiā aliter reddat. vel etiam si petat peccat quidē sed nō mortaliter. ¶ Ad vltimum qd scilicet secretum quare non datur populo sub vtraqz specie? Dicit q triplex est ratio. Una quia nō legitur Christus/ corpus suum sanguini intinctū prebuisse. Nec est contrariū de iuda cui videtur dominus intinctum panem porrexisse. Quia sū Augustinū prius verū corpus dedit. 7 postea panem vsualem intinctū. Alia causa est imminēs piculus. quia scilicet facilius caderet gutta sanguinis. q mica hostie. quia in hostia pres coherent sibi. non sic in sanguine. Tertia causa est precedens signum. quia in lege qua in sacrificijs offerebant libamina. de libamine nihil habebant offerentes. sed sacerdotes tantū. licet de alijs haberent. Et ergo cōgruat veritas signo/ non datur populo eucharistia cum sanguine.

De qualitate seu conditione ministri sacramēti.

¶ Primo restat dicere de ministro scilicet quis posset consecrare. Et scias q habens ordinem sacerdotalem 7 solus talis/ pōt cōsecrare eucharistiā. 7 corpus xpi cōficere. Quāto 7 si male vite fuerit 7 beretic dū

modo formā ecclesie teneat. et interōes ha-
beat cōsecrādi. cōficere p̄t corp⁹ xpi. q̄uis
magister i sentētis videatur sentire xpiū
nisi intelligat de his qui p̄cisi ab ecclesia
nō obseruāt ritū celebrādi ab ecclesia tra-
ditum. qz tūc cōstat q̄ nō conficiūt. Nec
obstat q̄ s̄m canones prohibet/ q̄ missa
aut aliqua sacra recipiant ab hereticis. si
moniacis. scismaticis. fornicarijs. qz per
hoc nō dicit quin cōficiant Solus ergo
vt dicit h̄ns ordinem sacerdotalē cōficere
potest **S**ed querit vtz nō ieiunus po-
test cōficere. Itē an post sumptōem medi-
cinaliū vel potū aque Itē si nō debito lo-
co. vtpote in altari nō consecrato. vel sup
terrā vbi nō est altare. vel sine sacris vesti-
bus possit celebrari **A**d primū dicēdū
est q̄ propter institutōem ecclesie aplice/
peccat mortaliter. qui p̄asus celebrat. cō-
ficit tamē/dūmodo intentōnē habeat ser-
uandi formā et debitā materiā **N**ō autē a
ieiunio cōficiat nō est de sacramēti eēntia

Ad scōm dicit q̄ p̄ medicinaliū sum-
ptionē vel etiā potū aque/nō est celebrā-
dum. eo q̄ om̄s cib⁹ quē vsualiter cibū
vocalimus. hoc est q̄ trās it in ventrē/ si nō
cōuertat in corpus/frangit ieiuniū. et im-
pedit celebratōem. In sup hmōi medici-
nalia in hoc impediūt. qz frequēter indu-
cunt abominatiōem. Si tamen isti de sa-
cro cōfecerint. consecratū est. sed grauiter
peccat **I**n. iij. articulo siue casu dicit q̄
huiusmodi. si tamē habēt intentōem cō-
ficiendi cōficiūt. sed mortalissime scz qui
in nō debito loco vel sine sacris vestibus
celebrat **E**t si possz inuēiri/ foret de ḡdād⁹

De sacramēto pe- nitentie et p̄tinētibus ad ipsum.

Quoniam de sacramēto peniten-
tie sufficienter in summa Ray-
mūdi tractat/ que passim ap̄
fratres habet/ ideo pauca hic de
hoc penitētie sacramēto dicēda sunt **E**t
primo de ipso sacramēto in genere aliq̄
dicant. Secundo aliqua de eius p̄tibus
tangātur. In genere ergo prius vidēdū
venit. Quid est penitētia Quot et que ei⁹
species. Quid in ea sit sacramētū. Et qd
res **E**t quis sit eius effect⁹. An necesse sit
q̄ fiat in caritate et volūtarie. Et an quis
possit pro vno peccato mortali penitere.
nō penitendo de om̄ibus **A**n penitentiā

pro se factam teneat quis dum p̄ualuerit
iterum facere. An penitētie hic diminutē
a cōfessore iniūctē/ sup addet deus qd de-
est in purgatorio. Que sunt penitētie re-
gulares et canonicę **E**t quare pro peccato
mortali teneat quis ad septennē peniten-
tiam. An penitētie sint arbitrarie. Quis
sit minister in hoc sacramēto.

Quid est peniten- tia in generali.

Et autē penitētia s̄m Ambro.
mala p̄terita plangere et iterum
plangēda nō p̄mittere. i. nō ha-
bere p̄positum iterū cōmittē-
di. Et nota q̄ s̄m magistz in li. iij. sentē-
tiar. est penitētia interior scz cōtritiō. et
exterior scz cōfessio et satisfactio. Interior
p̄o penitētia quodāmodo radicalit̄ om-
nis penitētia est. Ipse enī dolor erit se
in ore p̄ confessionē erit etiā se in ope p̄
satisfactōem **E**t hec interior penitētia id
est cōtritiō/ habet specialit̄ s̄m Ambros.
quia ipsa principalit̄ est pe-
nitētia radicalit̄ et om̄nis penitētia.

Quot et que sint penitentie species.

Distinguitur at tres species pe-
nitentie. scilz solēnis que fit in
capite ieiunij cū illa solēnitate
de q̄ habet de penitētia dist. v.
ca. In capite. Item publica cū iniungit̄
scilz alicui pegrinatio per mūdum cū ba-
culo cubitali. et cum aliqua veste religio-
sa/ tali penitētie apta. Item priuata. que
quotidie imponit̄ his qui secret⁹ sua cō-
fiteantur peccata. **L**etera circa hec/ quere in
summa Raymūdi titu. de penitentijs.

Quid in peniten- tia sit res et quid sacramētum et de eius effectu.

Quid autē in ea sit res. et quid sa-
cramētū. Dicitur q̄ sicut in sa-
cramēto eucharistie/ species pa-
nis et vini sunt sacramētū ge-
mine rei. scilz corpis Christi veri et mysti-
ci. ita hic confessio et satisfactio/ sunt sacra-
mētū cōtritiōnis et remissionis peccati
Unde virtute cōtritiōnis efficiūt quod
figurāt scilz remissionē peccati. Sic er-
go intelligendo patet q̄ cōtritiō diuersis

respectibus /z res est. z sacramentū. Res scz p̄fessionis z satisfactōis que sunt eius sacramentū. Et sacramentū remissionis peccati q̄ est eius res. **E**x quo in pte p̄z quis sit effectus penitētie. s. remissio peccatorū. z cōmutatio pene eterne in tēpālē. Et ex consequēti collatio vite eterne.

An quis possit de

vno pctō penitere z nō penitēdo de oibz

Ita autē existēs in vno mortali pctō possit agere penitētiā fructuosam de alijs. Prius est inq̄rendū. Et dic q̄ nō. Quia etiā am apō hoies remanētibz in inimicijs nō recipit satisfactio ledentis. Unde cuz retento vno mortali peccato inimic⁹ dei fiat peccator z ab eo auersus/patz q̄ vale re nō p̄t penitētia pro pluribz p̄missis. vno tantū retento. qz in illo vno inimicatur deo. Et hoc satis clamat apls. i. ad corin. xij. dicens. Si habuero p̄phetiā zc. z corpus meū tradidero ita vt ardeā. charitatem autē non habuero/nihil mihi prodest. Vñ opinio que in. iij. sentētiarū ponit contrariū/maifeste heretica est. **S**i iuxta hoc q̄ras an oporteat q̄ penitētia sit voluntaria ad hoc q̄ satisfaciatur. Dic q̄ sic. Distingue t̄m q̄ aliqd̄ dicat voluntariū dupl̄r. Aut p̄pter se. vt sanū esse/est voluntariū p̄pter se. i. p̄pter ip̄am sanitatē. qz enī bonū est sanū esse. ideo sanari volo. Aut p̄pter aliud scz p̄pter bonū exinde sequēs. sicut secari voluntariū est. non q̄dē p̄pter se sed p̄pter p̄sequētem sanitatē. Sic ad p̄positū dico penā que est in penitētia oportere voluntariā eē. non q̄dē p̄pter se. qz null⁹ p̄pter se. i. p̄pter ip̄am penitētiā vel penā/eā vult aut libenter accipit. sed bene ex consequēti scz p̄pter salutē anime consequendam.

An penitentiam

p se factā teneat hō dū pualuerit iterare.

Dicitur cū querit an penitētiā p̄ alios factā teneat q̄s dū cōualuerit itez facere. Puta egrot⁹ aliq̄s dū adhuc san⁹ erat. penitētiā cōdignā suscepit a sacerdote Deide de vita sua desperās. ip̄am amicis ip̄onit q̄ eā pagūt anteq̄s plene cōualuerit. Querit vtrū iste post suā cōualentiā/ad penitētiā iniunctā sic p̄ amicos suos pactā/te

neat. Rñdēt. q̄ qz p̄t apud talē dubiū esse vtrū illi sui amici/ipsam penitētiā ex charitate fecerint. que talis nō sufficeret. In sup qz nō tam efficaciter satisfacit penitētia ab alijs facta. sicut illa q̄ ab ip̄omet penitēte fit. Ideo secur⁹ est q̄ iste de ea iterū satisfaciatur. postq̄s fuerit redditus sanitati Imo z eā facere tenet. ne incerto se discimini cōmittat. Et expedit q̄dē. qm̄ si prior penitētia per alios facta satisfecit pro culpa secunda/quā ip̄se faciet. cedit ei in augmentum glorie.

An penitentie di-

minute addet de⁹ in purgatorio qd̄ deest

Sequenti vero articulo q̄stiois scz An penitētie diminute insti cie/addet de⁹ qd̄ deest in purgatorio Dicit magister in li. sentētiarū q̄ sic. Aut enī. Si interior penitētia scz p̄tritio in vindictā pcti nō sufficit nec exterior penitētia hic implet. De⁹ q̄ modos z mēsuras pctōz nouit. penā sufficentē addet. Vñ qm̄ cōdignā penā nō iniūgit sacerdos vel si iniūgit. nō t̄m implet nō absoluit penitēs a cōdignā vel tota pena corrdente. s. a tāta. s. quātā facit hic. Vñ de tāta erit absolut⁹ nō at de residua. qn̄. s. in purgatorio cōpleat Tñ magnitudo cōtritionis z feruor implēdi qd̄ iniūgitur/multū poterit facere ad hoc q̄ cōdignā reputet. Vñ dicit hugo de sancto vict. lib. suo de sac̄is. Sepe q̄ min⁹ foris agitur/efficaci⁹ intus opat̄ In aliq̄ enī opere apparētia exteriori/maḡ pōt deuotō esse.

Que sunt peniten-

tie canonice z quare pro peccato mortali

Que autē penitētie canonice sint ex hoc accipe. q̄ regularit̄ p̄ peccato mortali debz agi septēnis penitētia. vt d̄t Canō. xxxij. q. ij. Cui⁹ dicit̄ multiplex ponit̄ rō p̄ter eā quā ponit canō de Maria. s. forore moisi que iubet excludi p̄ septē dies extra castra Videlicz p̄pter septēplicē grām spūscti recuperandā quā peccādo pdidim⁹ Itē p̄pter septēplicē cōcursum peccatorū. quia vno peccato p̄petrato/cōcurrūt omnia septem capitalia. fm̄ opinione dicentū q̄ habito vno habentur omnia. Iuxta illō pro sexdecim. septemdecim nequicie in

corde eius. Item propter recuperationē se-
ptem dotū. qz p penitentiā septem dotes
recupamus. quattuor scz corporis. z tres
anime. De qbus supra in fine tractat⁹ de
symbolo fidei. in declaratiōe scz duodeci-
mi articuli. Itē propter recuperatiōem se-
ptem illoz ex quibz cōstat homo scz quat-
tuor elemētoz. quo ad corpus. z triū vi-
rium scz rationalis irascibilis z concupisci-
bilis quo ad spiritū. Pro enormitate ta-
men criminis debet quadoqz maior penitē-
tia q̄ septēnis infligi. De qua materia re-
quire i summa Raymūdi ti. de penitētia.

Utrum penitētie

sunt arbitrarie vel non.

Utrum etiā penitētie arbitra-
rie sint nec ne. Et qualit⁹ sic z q̄
liter nō. Dicit idē Raymūdus
eodē titulo de penitētia. Nota
tamē circa hoc duplex ē opinio. Una po-
nit q̄ omēs penitētie arbitrarie sunt. id ē
quia in voluntate sacerdotis est dare. vel
plus vel minus. z hoc ex potestate vi cla-
uium Et huic opinioni fere omēs p̄fesso-
res innituntur. Alia ponit q̄ ita arbitrarie
sunt q̄ sacerdotū est iudicare de omnibz
circūstantijs contingentibz. z tamē a cano-
nibus nō recedere. id est a penitētijs a ca-
none iniunctis. Consideratis enī circūstā-
tijs si grauiores fuerint penā canonicam
aggrauare possunt. Si vero leuiores fue-
rint sic scz q̄ factū diminuāt. tūc de pena
canonica poterunt diminuere Et hec est
opinio securior.

Quis sit idoneus

minister in sacramento penitētie.

Minister autē huius sacramen-
ti est sacerdos. Nā solis sacerdo-
tibus dedit dñs ptātem ligādi
z soluendi. Et licet quilibet sa-
cerdos ex vi ordinis/huius sacramēti mi-
nister sit. nō tamē cuilibet sacerdoti indi-
stincte pmissum est ista ptāte uti. imo re-
spectu aliquoz est hmōi ptās ligata. Ut
tangit Raymūdus in summa sua ti de pe-
nitētia di. ij. q̄ est de p̄fessione. pag. genef
penitēs. Et pluribus pagaphis sequēti-
bus vsqz in fine dicte secūde distinctiōis
Et infra aliq̄liter etiā tanget vbi de ipsa
confessione agatur.

De partibus sacra

menti penitētie in generali.

Nunc ad pres penitētie attēde-
dum est q̄ sunt tres. scz triplex
pctm. cordis. oris. z opis. Vel
scz triplex allectiuū ad pctm
scilz concupiscentiā carnis. concupiscentiā
oculoz. z supbiā vite. Et sunt iste cōtritō
p̄fessio z satisfactio. Hec est triplex dietas
qua deuenit in celū. De qua ero. iij. Ibi
mus viā triū diez. zc. De prima. scz de con-
tritione tangendū est p̄io qd sit. An do-
lor minim⁹ sufficiat ad hoc q̄ quis virtu-
tem habeat cōtritōis. An oporteat p̄tri-
tionē cum tota vita protendi?

De prima parte pe

nitie. Quid sit contritio.

Contritio autē contritio ab ali-
quibz sic. Contritio ē dolor vo-
luntari⁹ pro peccatis. semp in
se puniens qd̄ dolet admississe.
Que diffinitio licet generalit⁹ penitētie
cōuenire videat. tamē maxime cōuenit p̄-
pter contritionē. In p̄tritione enī esse ip-
sius penitētie maxime saluat. eo q̄ oportet
semp illā actu cū penitētia esse. Alias
autē partes penitētie in casu sufficiunt as-
sint fm̄ votū z voluntarē. Diffinit⁹ etiā
z ab alijs sic. Contritio est dolor pro pec-
catis assumptus cū p̄posito confitēdi z sa-
tisfaciendi. Quoniā nisi assit p̄positū con-
fitēdi z satisfaciēdi non est contritio. sed
pot⁹ attritio nominatur. Et si obijcias q̄
in valida p̄tritione deletur culpa z pena.
Unde cū confessio z satisfactio pene sint
tam intēsa poterit eē p̄tritio. q̄ neqz oportet
adesse confessionē neqz satisfactiōē.
Ad quod dici potest q̄ nemo nouit se ta-
lem p̄tritionē habere q̄ delere possit vtrū-
qz. Unde vt non p̄mittat se q̄s discrimi-
ni. oportet q̄ quis habeat validā p̄tritio-
nem. habeat nihilomin⁹ p̄positū p̄fitēdi
z satisfaciēdi. maxime cū ista sint in p̄ce-
pto ecclesie. z non parere p̄cepto/trāsgres-
sio z peccatū mortale sit. Hoc tamē scio
q̄ p̄tritio sola in articulo mortis vbi non
apparet cui possit fieri p̄fessio/sufficit ad
salutē. sed quoniā incertū est vtrū tūc con-
tritio possit haberi. stultum est illud tem-
pus expectare. et tanto se discrimini refer-
uare.

An minim' dolor

sufficiat ad habendū virtutē contritiōis.

I Ad dolor minim' possit esse cō-
tritiō vel sufficiat ad deletōem
culpe precipue cū dicatur Tre-
no. ij. Magna velut mare con-
tritiō tua dubitari potest. Sed dicūt ma-
gistrī q' minimus dolor sufficit ad deleri-
onē culpe. dūmodo in format' fuerit cha-
ritate. vtpote qui exerat a se. ppositum cō-
fitendi z satisfaciēdi. quia talis dolor cō-
tritiō dicit'. Est ergo talis dolor / cōtritiō
minima. z hec delet tñ culpā z reatū seu
debitū pene eterne. Qui si maior fuerit /
delet partē pene temporalis debite. Si ve-
ro maxim' fuerit / totam penā z totam cul-
pam delet. Que autē talis sit: nescio. de-
scit. Et dicit' magna vel maior vel maria
contritiō fm q' ad maiorē dolorē moue-
mur. Eo q' proni sumus ad dolorē mino-
rē debito qui nō liberat a gehenna. Et qz
per maiorē dolorē euacuat culpa / et tota
pena. hinc cōtritiō dicit' minor z maior z
maxima. ¶ S; nūquid oportet q' tant'
sit dolor vel pigentia vt nollet hō pro to-
to mūdo vel pro vita obseruāda itez mor-
taliter peccare. Plane dicit' q' sic. eo q' mi-
nus bonū semper debet velle amittere ne
maius amittat. Deus enī in infinitū ma-
ius bonū est toto mūdo. qui tamē amitti-
tur in mortali pctō. Unde si penitēs pfi-
teat' se esse in tali pposito / amplectēdus est
quia bene validā habet contritiōem. Si
autē profiteat' se in ambiguo esse / vtrum
cederet vel sustineret mortē anteqs pecca-
ret mortalit' / adhuc fouēdus est nō abiici-
endus: Sufficit enī aliquo modo istud
ambiguū. Eo q' nullus cert' est vtz cede-
ret vel sustineret. Ut dicit' August. in lib
de p'ginitate. Sed si ex deliberata consci-
entia dicat se certū esse q' prius peccaret /
q's cederet toti mundo. vel mortē patere.
Istum dicit' nō esse cōtritiū. nec vllam re-
cipere remissionē peccatorū. Eo q' nullā
habet cōtritiōem. Hanc tamē quātitatē
contritiōis nō debet cōfessor erigere vt co-
ram se cōfiteat' penitens. Sed p signa de-
bet eam in ipso supponere. Si ita tamen
de facto pfigeat / tenendū est quod dicit'

An contritiōe oportet cū tota vita protendi.

D Excessione cōtritiōis vtrum
videlicet oporteat ipam cū to-
ta vita protendi / maxime cum
medicina nō pcedat vltra mor-
bū / dubitari potest. Sed dic q' dolor con-
tritiōis nō finitur nec finiri debet in hac
vita. imo sicut infinita est offensa in pec-
cando. quia in deū q' est infinitus. ita eri-
gitur vt dolor de offensa p modo possibi-
li sit infinitus. vt scz eternitatē saltem vi-
te homis habeat. cum eternitatē simplici-
ter habere nō possit. Eo q' nemo sit q' sem-
per viuat. Hoc est si in eternū in hac vita
viueret: in eternū de pctō dolere deberet.
Insup morbus pcti q'suis euacuatus sit
quantū ad culpā z reatū / semp tamen ma-
net z manere debet quantū ad detestatiō-
nem in memoriā pperati delicti. vt dicit
Hugo de sancto Victore. Cum q' morbo
protēdit' dolor vt eius medicina. qui nō
est curās morbū preteritū. sed preseruās
a futuro. ¶ De effectu vero cōtritiōis.
z an in cōtritiōe deletur peccatū ante-
q's deueniat ad cōfessionem. inuenies in
summa Raymūdi titu. de peni. distinct. i.
que est de cōtritiōe pagra. Sequitur quis
sit effectus. Et paragra. qualiter autē hoc
sit intelligendum.

De secunda parte
penitētie scz de cōfessione in generali.

D E cōfessioe z satisfactōne nō
est opus multa tāgere eo q' dis-
fuse de his tractetur in summa
Raymūdi. Nota tamen qd sit
cōfessio. An sit necessaria ad salutē. Et
an cadat sub precepto. Et sub quo. Cui
facienda est. Quantū differri possit

Quid sit confessio

in speciali.

D Iffinit autē sic confessio. Con-
fessio est legitima coram sacer-
dote peccatorū declaratiō. Di-
cit' in ista diffinitōne peccato-
rum declaratiō. contra illos qui peccata
sua celando vel ea excusando occultant.
Dicit' peccatorū cōtra eos qui recitat' bo-
na sua in cōfessione. vel qui cōfiteantur per
abnegationē peccatorū. vt nō sum adul-
ter. nō sum homicida z huiusmodi. Di-
citur corā sacerdote. scilz qui clauem ha-
bet z potestātē soluendi. nō corā quolibz

E

• Compendiū theologie

de populo. poterit tamen in necessitate. vt in piculo mortis/coram nō sacerdote fieri. Legitima dicit quod importat omnes cōditōnes que exiguntur ad verā confessionē. quas querit in summa Raymundi titu. de pe. distinct. ij. que est de cōfessione pagra. sequit que sunt necessaria ad veram confessionem.

An confessio sit necessaria ad salutem:

Propter eos qui dicunt confessionem nō esse necessariā ad salutem/ eo q nō cadat sub aliquo precepto diuino. Ut pater discurrendo pcepta decalogi Exodi. xx. Notandū est et inuolabiliter obseruandū: q absq; vocali cōfessione vel signo quod loco vocis sufficiat. non est salus. dūmodo cōfessor haberi possit. Eo q dicit Amb. Non potest quis a peccato iustificari/ nisi peccatū fuerit cōfessus. Et cōcedendū est q sub precepto cadat sicut omne necessariū ad salutē. Sed attendendū est aliquid sub pcepto cadere dupliciter scilz vel principaliter explicitē. vel secundario et implicitē. Primo modo cōfessio non cadit sub pcepto. Eo q nō inueniat expresse in aliquo decē mandatorū seu pceptorū. Cadit tamen secundario et implicitē sub pcepto. et dici potest q sub illo pcepto. Honora patrē tuū et matrē tuam. Vbi precipitur honor et obediētia faciēda matri ecclie. Quia igitur ecclesia statuit et pcepit confessionē homini fieri Et cōsequēti. in mādato illo picipi videtur. vt homi fiat confessio. Vbi autē confessio instituta sit et precipiatur ab ecclia. Require in summa Raymundi. de peni. disti. ij. que est de cōfessione pagra. Cui sit. (fessio

Cui sit faciēda cōfessio:

Qui autē faciēda sit confessio. in summa p̄dicta Raymundi dicitur. Verū tamen breuiter dici potest q soli pprio sacerdoti est faciēda. qz ille solus habet potestātē absoluenti suos subditos. preterq; in casibus specialibus. scz cum dñs papa vel eps in dyocesi sua/ dat proprio sacerdoti adiutores. sicut facit cū trāffert p̄tatem suā in penitentiarios suos. vel ordinat aliq; qui predicādo/ et exemplū bone vite dan-

do/ moneāt populū et eos quos monuerint audiant et absoluant. Vel cum plebs multa est et nō sufficit proprii omnes audire. tunc pot̄ episcopus dare adiutores. Sunt et alij casus. scz cum sacerdos licentiat suū subditū vt alij cōfiteatur. Et creditur q tenet licētiare in sequētibus casibus subditos. Et si nō licētiauerit/ potest sub rati habitōne alicui peti. Scilz cū quis habet indiscretū sacerdotē. Item cū pbabiliter credit q reuelat confessionē suam. Item cū quis fornicatus fuerit cum filia forore matre vel cōcubina proprii sacerdotis. propter qd incurrere credit ei odium si confiteatur ei. Itē cum pbabiliter credit q velit inclinare animū cōfitentis ad cōsensum mortalis peccati. Itē cū quis occultus hereticus deprehenditur. Itē fin aliquos cū propriā ouem agnouerit In huiusmodi casibus peti potest licētia proprii sacerdotis. ne cōtemni videatur. Et si nō dederit/ credit vel q maior ad eundem sit. vel aliquibus illorū qui a superiore suo vel dño papa potestātē absoluenti acceperunt/ confiteri possit. Eo q fatuitas iudicaretur cōmittere se discrimini. p̄sertim cum omnibus cōtradicientibus possim cauere piculum in corpore. Et fatuū esset dicere q aliquo casu tenerer sequi eū qui me vult precipitare in mente. Sūt et alij casus in quibus non oportet expectare nec adire propriū sacerdotē. Ut cū quis peccauerit in parrochia alterius. vbi ratōne delicti efficitur de iurisdictione eius in cuius parrochia peccauit. Itē cū quis mutauerit domiciliū. et in alterius parrochia habitat. Item si est vagabundus p̄ terras. Item cū est in articulo mortis. In q casu siue habenti clauēs ligatas. siue solutas licet cōfiteri. Sed hic attende q Raymundus et alij valde magni dicunt q cum pprius sacerdos dat suo parochiano licentiā/ vbi voluerit confitēdi. oportet illū parochianum aliquē adire habentē generalē potestātē confessiones audiendi. Eo q ipse pprius sacerdos parochianū suū licet possit de confitēdo alteri licētiare. Non potest tamen illū alienū sacerdotē licētiare q talem possit confessionē audire. nisi accepta ab ordinario potestate. Et tamē nos passim videmus q plebani assumūt sibi in adiutorij multos qui nūq; licētiati fuerunt ab aliquo ordinario. Unde vult

et scribit Magister. vi. de trano in summa sua de titulis. q̄ a iure in ordinatōe data est eis potestas absoluēdi. ⁊ hanc recipit quilibet in sui ordinatōe. Unde cū assumūtur a plebanis in adiutoriuū/ pos sunt fm̄ ip̄m confessiōes audire. Nam cū a iure licentiā habent. nō egēt licentia ordinarioꝝ. **U**terū de verbo quodā q̄ dicit ipse. vi. de trano ti. de penitentia

de gradibus peccatoꝝ. videlicet q̄ vsus contra naturā/ execrabilius fit in meretrice. sed execrabilius in vxore. Dubitatio orit̄ apud magnos eo q̄ ipse. vi. per verbū predictū videtur velle/ q̄ ille vsus etiā cum vxore propria. semp̄ mortale sit quod aliq̄bus nō placet. Dicunt enī qui dam q̄ prop̄ necessitatē vt pote propter nimia pinguedinē/ vel apostema vel vultus in ventre/ dum mō fieret in debito vase si cognosceret vir vxorem mō incōsueto. excusabit̄ vir a peccato. dūmodo causa prolis habēde hoc fieret. Et vocant illi vsus cōtra naturā solum quādo q̄s nō ea parte corporis vritur que ad generandū instituta est sed alia. Magister Alexander de Ales dicit q̄ peccat vir si vxorē suā modo brutali cognoscēdo. nec necessitas excusat a toto licet diminuat quātitatē peccati. Unde grauit̄ peccat ⁊ vt creditur mortalit̄ fm̄ ip̄m q̄ sic cognosceret/ nulla existēte necessitate. Magister Albert⁹ dicit q̄ nihil eorū que facit maritus cum vxore/ seruatō vase debito/ est fm̄ se mortale peccatū. sed potest esse signū cōcupiscētie mortalis scz quādo nō sufficit modus quē natura determinat. sed habēt modos brutorū animalū. nulla existēte necessitate. Unde fm̄ ip̄m quādo alter eorū nimis pinguis est. vel quādo cōtingit v̄trem mulieris apostemari vel impregnari. ita q̄ anteri⁹ non est membrū applicabile. tūc causa plis habēde. vel causa reddendi debūt. vel causa fornicatōnis vitā de/ nō est prohibendū aliter cōuenire. nisi dumtaxat vbi nulla precedēte necessitate. sed tantū ex libidine fieret. Istud tamē non expedit populū scire.

Quantū possit cō-

Quodam differrī. **U**ltimū autem differrī possit confessio/ apud aliquos dubitatur. Dicunt enim aliqui q̄ cō-

fessio differri potest sine peccato vsq̄ in tēpus determinatū. Et q̄ confessiōē facere nō sic est preceptū q̄ oporteat quolibz tempore fieri. Sunt q̄ distinguūt Quia aut ille qui peccauit/ nondū est cōtritus sed manet adhuc in mortali peccato. Et tūc non cōfiteri data oportunitate. sicut nō cōueri. vel non cōteri. est ei om̄i hora peccatū. Sed nō nouum peccatū. immo aggrauatō prioris. Eo q̄ diuturnitas sit circūstantia aggrauās peccatum. Si autem ille q̄ peccauit iam cōtritus est. Dic q̄ teneatur cōfiteri aliquādo. sed nō tunc. vlt̄ tunc. Et ex precepto ecclie infra annū iuxta formā decretalis. Om̄is vtriusq̄. Et si nō confiteat̄/ peccat mortalit̄. propter inobediētiā factam matris ecclie. Unde illud preceptū de confitēdo non obligat sub pena mortal. dūmodo fiat infra tempus statutū. si tamē homo semp̄ cōteratur. Sed q̄d si ante tempus sic ad cōfiteat̄ statutū/ contingat aliquē anteq̄ cōfiteatur subito mōri. nec habuerit tempus cōterendi de trāsgressiōe diuini precepti. quo iubet aliquando cōfessionem facere. eo q̄ sit morte preuentus. Pura q̄ damnat tanq̄ legis diuine transgressor. Eo q̄ in quo instāt prius fuit soluendo id est potēs soluere confessiōē. quia potuit cōfiteri vel dolere q̄ nō fuit cōfessus. Sed in vltimo instanti iā factus est trāsgressor. Hoc tamē non intelligat̄ de eo q̄ ex causa confessiōē differt. vt scz habeat confessorē discretiorē. vel alia vtili causa dūmodo diligentia apponat vt habeat.

De tertia parte

Quod penitentie scilicet satisfactōne. Et satisfactōne breuiter dicendum est. Et primo q̄d sit. Que eius partes. An necesse sit ipsam fieri in charitate:

Quid sit satisfactō

Quod in speciali. **I**ffinitur autem sic satisfactō/ fm̄ Grego. a magistro in quarto libro sentētiarū. Satisfacere est causas peccatorū excidere. ⁊ earū suggestionibus aditū non indulgere. Et vocat causas peccati/ occasiones alliciētes ad peccandū. Quarū quedā propinque sunt peccato. Et he sunt in nostra prate.

3 vt eas possum⁹ amouere vel excidere. **A**cr
bi gratia. Lena splendida / causa propin-
qua est luxurie. vt Jerem. vi. Saturant
eos et mechati sunt. Et hanc causam seu oc-
casionem / possumus amouere et excidere
Sunt et alie cause seu occasiones pecca-
ti / remotiores. que in nostra potestate non
sunt. vtputa oblatio talis cene. vel alicu-
ius rei delectabilis oculis cordis nostri.
vel suggestio diabolica de tali splendida
cena. Non est enim in nostra potestate ar-
ceredua bolum. quin talia oculis metis nostre of-
ferat. Occasiones ergo peccatorum propin-
quas debemus excidere quia in nostra potestate sunt
Sed occasiōibus peccatorum remotiori-
bus si veniat a parte diaboli. vel carnis vel
mundi / non debemus consentiendo aditū in-
dulgere. eo quod in nostra potestate sit eas non re-
cipe. **A**liiter autē diffinit sic Satisfactio
est damni / vel iniurie illate recōpensatio
sibi iudicium et ordinem iuris.

Quot et que sint

S partes satisfactōnis.
Satisfactōnis autē ponunt tres
partes. scilicet oratio. elemosyna. ie-
iunium. Que generaliora sunt in
satisfactōne cuiuslibet peccati. Cum enim
quis peccat / delinquit in deum. et contra hoc
specialiter satisfacit oratio. Item delinquit
in ecclesiam hoc est in proximum. et contra hoc
specialiter satisfacit elemosyna Item delinquit
in seipsum. et contra hoc specialiter facit ieiunium
De quibus illud dicit. Bona est ora-
tio cum ieiunio et elemosyna.

An necesse sit con- fessionē et satisfactōem / fieri in caritate

Ultimo querit causa breuitatis
de confessiōe et satisfactōe siml
vtrū necesse sit quod fiat in caritate
Et an qui confitetur et satisfacit
extra caritatē. teneat iterum confiteri. et ite-
rum satisfacere. **E**t dicunt hic plures quod
vtrūque debet fieri in caritate. Et repeti si fi-
at extra caritatē. **A**lii circa vtrūque distin-
guunt. Et primo de confessiōe dicunt quod oportet
quod fiat in caritate. ex quodā tamen conse-
quenti. ita quod oportet quod fiat illud quod sta-
tutum est ab ecclesia. Et oportet etiam quod dum fit
quod caritas habeat. quia semper siue confitea-
mur siue non / nos tenemur habere carita-
tem. Et sic vt tactū est / nos tenemur ex qua-

dam consequenti confiteri in caritate. Sed
si fiat extra caritatē non oportet (vt di-
cunt) seā reperere. sed solum satisfacere et
confiteri quod confitendo prius facti fuerim⁹ id est
extra caritatē. dum tamen idem sit prior
et posterior confessor et memoriā habeat pec-
catorum confitentis. Alioquin oportet re-
perere. quia integra debet esse confessio. Et
isti dicti sui ponunt rationes quod scilicet ad hec duo
scilicet confiteri et caritatē habere / tenemur di-
uisim. Nam propter statutū ecclesie tenemur
confiteri siue habeamus caritatē siue non
Et similiter tenemur habere caritatē si-
ue confiteamur siue non Et ideo potest vni
solui sine alio. Vt gratia exempli. Si tene-
or ire ad ecclesiam. et cum hoc teneor tota die
esse capatus in ecclesia. Si vado ad ecclesiam
sine capa non oportet me iterato ire ad ec-
clesiam. sed solum satisfacere de eo quod non fui
tota die in ecclesia capatus. Consimiliter in
proposito. **D**e satisfactōe autē dicitur quod
in satisfactōne duo sunt consideranda. scilicet
ipsa solutio debiti. et ipse modus soluendi.
ita vt per datum siue factū fiat solutio de-
biti. et per modum soluendi placeat solutio.
Si autē per aliquē fiat extra caritatē so-
lutio debiti. puta pene taxate a sacerdote
sicut ieiunare per annum et huiusmodi. dicitur
quod de rigore non erigitur quod iterato reddat
cum caritatē et gratiā adeptus fuerit. Sed
solam quod illud quod defuerit in modo. ipse pe-
nitendo soluat. **A**n qui tenebat deo iniū-
ctam penitentiā facere quod respicit debitū
et cum hoc in caritate et bene ordinata vo-
luntate facere. quod respicit modū soluendi
debitū soluet sed non modo debito. oportet
tamen talem confiteri et satisfacere de indebi-
to modo soluendi. Et tunc erit debita satis-
factio. Quia scilicet eicit satisfactū plus quam
tantum ad debitū. **N**unc vero posteri⁹ satisfacit
quantū ad debitū modū. **R**eliqua ple-
ne tractat in summa Ray. ti. de penitentiā
propter quod multa causa breuitatis trāseo

De sacramento ex- treme vinctōnis et pertinentibus ad ipsum.

Equit aliqua tangere de sacra-
mento vltime vinctōnis. Et p-
mo quid sit. De eius institutiō-
ne. Quid sit eius materia. Que
forma. Quis debitus minister. Quis eius
effectus. Quid hic res. et quid sacramen-
tum. Quis sit perceptibilis huius sacramenti.

Et quo ad morbum Et quo ad etatē. De loco vncionis.

Quid sit extrema

Diffinit autē sic extrema vncio a quibusdā. Extrema vncio est linitio olei sanctificati. facta ad releuatōem vtriusque infirmitatis. scilicet mentis et corporis. Et ponit vncio extrema pro nomine vncio diffiniti. quod quia non habemus. circūloqui mur per duos. Iste vero terminus linitio qui ponit in diffinitione sonat in actū vel in passionē que est in suscipiēte ipsam sacramentū. sicut cum dicitur baptismus est tinctio. Designat tinctio passiva. quia intingit baptisatus. Veritatem si quis totum esse extreme vncionis vellet diffinire. posset ita notificare. Extrema vncio est sacramentum ex vncione infirmis per oleū sanctificatum facta conferens infirmis remediū contra peccati reliquias. et si expedit alleuatōnem ferens corporis infirmitati.

De eius institutione

Quando autē ubi sit hoc sacramentū institutū est duplex opinio. Una dicit ab apostolis hoc sacramentū esse institutū que videtur confirmari per glosam super illud Marci. vi. Ungebant oleo multos egrotos et sanabant. Que glosa sic dicitur. Ab apostolis patet hūc more esse traditū ut erugumini et alij egroti / certo loco ungetur oleo / a pontifice consecrato. Secundum hoc ergo dicendum est quod apostoli a deo inspirati. diuina auctoritate et voluntate instituerent potuerunt istud sacramentū. immo ipse deus in ipsis licet forsitan tūc non ungerent modo et forma qua nūc secundum ordinatōem ecclesie sit vncio. Sed forsitan ad tempus istam formā ex causa non seruauerunt. sicut ipsi (ut supra tactū est) ad tempus ex causa rationabili formā baptismi mutauerunt. ut scilicet baptisarent in nomine christi. Alij volunt quod istud sacramentū ipse per se instituerit quoniam iuxta pallegatū capitulū. vi. Marci. Narrato quod christus suos misit discipulos ad predicandū statim sequitur. Et creantes predicabant ut penitentiam agerent et demonia multa eiecibant et ungebant oleo multos egros et sanabantur. quod non creditur sine institutōe dñi fuisse. Nec si

mile est de immutatōne baptismi. quia aliud est mutare formā sacramenti. et aliud instituire totū sacramentū de nouo celebrandum. Nam et forte nūc per ecclesie auctoritatem aut aliquā sibi datā inspiratiōem sicut apostoli habuerunt / possent aliqua ad tempus iusta de causa circa formā alicuius sacramenti. immutari. sed totū sacramentū instituire / nullus posset ut creditur. nisi solus deus

Que sit materia sa

Materia huius sacramenti est oleum simplex ab episcopo benedictum sine alterius rei admixtione. Cui enim oleū significat nitorem conscientie et balsamū suauitatis fame. et moriturus maxime indiget nitore conscientie. et non multum suauitate fame / apparet quod moriturus simplici oleo conuenienter pungitur. Non crismate. quod compositum est ex oleo et balsamo. Et quoniam in exitu constitutus. indiget gratia sanare. non tantum cor sed etiam alia membra quibus abusus est / indiget non tantum vncione cordis. sed etiam aliorum membrorum quibus maxime peccauit. ut sicut trina mersio in baptismo signat submersio nem trium peccatorum que in mundo regnant scilicet concupiscentie carnis. concupiscentie oculorum et superbie vite. Sic hic multiplex inunctio signat eliminatōem ex diuina misericordia membrorum singulorum.

Que sit forma huius

Dius sacramenti. Forma autē sciendum est quod si cut forma aliorum sacramentorum consistit in sermone et ope ut baptismus in verbis illis / baptisate te etc. Et in ope scilicet in mersione baptisati. Et sic de alijs sacramentis. Sic huius sacramenti forma consistit in ope et sermone. In ope quidem. in illa scilicet signatōne membrorum in forma crucis. In sermone vero in platōe horum verborum. Per istā suauissimā vncionem / et suā piissimā misericordiam dimittat tibi deus quicquid per visum peccasti. Et sic de ceteris membris. Nec iterum ista forma super eandem materiam per replicatōem verborum. quia non omnino sunt eadem verba ut patet licet in pre eadem esse videantur. Sed cum multiplex sit vncio et multiplex verborum prolatio quia ad singula membra singule fiunt

Compendiū theologie

unctiones. et propria verba dicuntur. Nunquid ad inunctionem oculorum dimittuntur eorum peccata. Et similiter ad alias inunctiones aliorum membrorum/alia eorum peccata. vel an omnia peccata simul dimittantur. Dicitur quod omnes alie ille inunctiones licet fiat diuersis temporibus/tamen pro eodem tempore pro ultimo instanti platonis et complete inunctionis facte cōsent. sicut in simili dictum est supra in cōsecratōe eucharistie. Nam sic hic est tunc enim omnia peccata simul dimittuntur scilicet in ultimo instanti totius inunctionis et prolationis verborum pro quo fiunt omnes inunctiones.

Quis sit debitor minister in sacramento extreme unctionis.

De ministro autē hoc est tenendum / quod solus sacerdos potest hoc sacramentū cōferre. et solus episcopus hoc oleū cōsecrare. Quod patet tū ex autoritate beati Jacobi quia in sua canonica capitulo ultimo dicit. Infirmatur aliquis in vobis inducat presbiteros ecclesie. et orient sup eū. ungentes eū oleo in nomine dñi. etc. Tum quia istud sacramentū cōsummatiuū est penitentie. Et ideo pertinet ad claves quod solis sacerdotibus cōferunt.

Quis sit effectus istius

Effectus sacramenti. Effectus autē huius sacramenti secundum magistros in lib. sententiarum ponitur duplex scilicet sanatio corporis et spiritus. ut sicut homo ex duobus constat / scilicet ex corpore et anima. Ita sit effectus huius sacramenti sanatio utriusque. sed principalius mentis. quod iste effectus semper sequitur in vere penitentie. Et ista sanitas mentis / in duobus consistit. scilicet in peccatorum remissione. et in virtutum ampliacione.

Quid hic res et

Quid sacramentū sit. Enique ut scias quid sit hic res et quid sacramentū. Notandum quod secundum quosdam / sacramentū hic est ipse usus olei. siue consignatio cum oleo. Res autē est ipsa gratia spiritus sancti. quod dicto modo efficit sanationem mentis. et etiā quicquid corporis. quando scilicet expediens fuerit. **S**ecundū alios autē / sacramentū est ipsum oleū. Res autē / gratia spiritus sancti. etc. Est autē in-

uenire inter illa plurimā similitudinē. quod gratia spiritus sancti ad modū olei lenitiam est morbi spiritualis. lenificat etiā et consolatur ab hac vita exeuntē. An in psal. Ut exhalaret faciem in oleo id est mentem quod facies interior est in oleo extreme unctionis. Et panis id est eucharistia que inunctis exhibetur cor hominis cōfirmet.

Quis sit perceptibilis

Quilibet huius sacramenti. Quis autē perceptibilis sit huius sacramenti. Dicitur quod non omni morbo veratus sed solū morbo grauiori in quo timet periculum mortis. Tū quod omnis egritudo corporis crescendo potest reducere hominem ad obitū / in omni morbo cum cepit imminere periculum mortis / poterit istud sacramentū dari. **S**ed nūquid puuli et ignorantes et amētes possunt inungi. Dicitur quod non. Tum enim hoc sacramentū non debet dari non recognoscētib. et non postulātib. ipsorum. Tales autē sunt puuli et ignorantes. quod omnino usum rōis amiserunt. Et furiosi nisi habuerint dilucida interualla. Dicitur quod huiusmodi inungēdi non sunt. Posset enim esse periculum tam in irreuerētia. quod etiā in imundicijs quod hominū hoies cōcomitant. Si tamen furiosi habuerint lucida interualla possent illi interuallū inungi si immineret periculum mortis.

De loco unctionis

De locis autē unctionis est variatio apud diuersas ecclesias. Hoc tamē semper tenendum est quod loca quicquid sensuū principaliter inungenda sunt sicut oculi. aures. nares. pedes et manus. Quidam autē addunt pectus et renes. et umbilicū in quibus delectatio est venerea licet non oporteat. **S**ed ubi inungēdi sunt mutilati. Dicitur quod in loco mutilationis. quod licet membro careat. non tamen caret potētia quod completus actus peccati ab intra. licet non ab extra. Et ideo ut expiet peccatū cum membro non supersit. in loco incisionis vel in loco illi membro maxime vicino / inungendus est.

De sacramento ordinis et pertinentibus ad ipsum in generali.

In sacro ordinis prior occurrit dicendū. Quid sit ordo. Quid ibi pro materia et quod pro forma. Quot sunt gradus et sufficientia

eorum. Quot sunt de necessitate huius sacramenti. Qui ordines sacri. et quare sic dicantur.

Quid sit ordo et

quomodo diffinitur.

Diffinitur autem sic a magistro in libro sententiarum. Ordo est signum cuiusmodi quoddam sacramentum. quo spiritualis potestas traditur ordinato et officium. Item quidam antiquorum magistrorum ita diffiniunt. Ordo est sacramentum spiritualis potestatis ad aliquod officium in ecclesia ordinatum.

Quid in sacramen-

to ordinis sit materia. Et quid res sacramenti

Quid autem sit hic pro materia et quid pro re sacramenti a quibusdam dicitur quod sicut in baptismo tria sunt. Unum scilicet quod tamen est sacramentum. scilicet aqua vel tinctio cum verbo. Et aliud quod est res tantum scilicet remissio peccati. vel collatio gratie. Et tertium quod est res et sacramentum. scilicet character baptismalis. Sic hic est aliquid quod est sacramentum tamen. scilicet illa signa visibilia cum verbis. quibus spiritualis potestas traditur ordinis. Ut in hostiarum traditio clauium cum verbis ad prophetas. In lectoribus traditio libri prophetarum cum verbis ad hoc institutis. Et sic de aliis. Et aliquid quod est res tamen scilicet gratia spiritualis est infusa. vel potestas spiritualis. Est et aliquid quod est sacramentum et res scilicet character qui imprimitur. Alii ponunt duo pro materia et re. Sed tunc circa hoc oritur dubium cum dicatur quod hoc sacramentum sit aliquid sacramentum signum exterius cum verbis ad hoc ordinatis. Et in quibusdam ordinibus sicut in sacerdotio sit pro materia impositio manuum cum forma verborum. An si ab uno proferantur et ab alio manus imponatur ordo conferatur. Et patet quod non. Ut in decreto distinctio. xxiiij. ca. quorundam clericorum et ex textu et ex glossa.

Quot sunt ordinum

gradus et unde eorum numerus et sufficientia

Quot autem sint ordinum gradus dicit magister in. iij. sententiarum quod sunt. vij. scilicet hostiarum. lectorum. exorciste. acoliti. subdiaconi. diaconi et presbiteri. Quorum est conferere corpus christi quod est excellentissimum officiorum humanorum. Et ideo supra sacerdotium non est ordo superior. imo nec episcopatus. nec archiepiscopatus. Quorum numerus et sufficientia sic poteris

accipere. Ordinum unum est summus et principalis scilicet sacerdotium. Alii sacerdotum et huic defunctores. Summus ordo duos habet actus. scilicet principale quod est conferere corpus christi. Et secundarium quod est populum preparare idonee conferet. Sacerdotum autem ordines et huic summo ordini defunctores. Aut defunctores ei quod actum suum principale aut quod actum suum sacerdotum. Si quod ad actum suum principale quod est conferere corpus christi tunc est presbiter super hostias ex quibus conferit corpus christi. Et hoc potest esse dupliciter. Quia aut in comparatione quod ad populum quod eas offerunt templo. Et sic est ordo subdiaconatus. Subdiaconi enim interest accipere hostias a populo et reponere in presbiterio. ut ipsas ministrare possit diacono ut dicit ysidorus. Aut est presbiter super hostias in comparatione quod ad sacerdotem. et sic est ordo diaconatus cuius est hostias oblatas ponere super altare et ordinare ut eas ibi consecret sacerdos. Si autem est ordo defunctores sacerdotio quod ad actum suum sacerdotum scilicet ad preparandum populum tunc aut defuit ei in amovendo malum. aut in ordine ad bonum. Si pro modo tunc iterum contingit hoc dupliciter. scilicet aut amovendo malum quod est ab extra. et sic est ordo hostiarum quorum officium est indignos et viles excludere. ne violent locum communionis fidelium. aut amovendo malum quod est ab intra. et tunc est ordo exorcistarum quorum est arcere vim demonis per adiurationes ne impediat preceptis sacerdotum. Si autem ordo defuit sacerdotio in ordine ad bonum. tunc potest esse dupliciter. Aut ex parte intellectus et tunc est ordo lectorum quorum officium est legere apte et distincte ad illuminationem intellectus. Aut ex parte affectus. et tunc est ordo ceteroferariorum quod in signum ignis spiritualis accedendi in cordibus nostris cereos flammiferos deferunt. Et hi sunt acoliti. Acoliti enim grece ceteroferari dicitur latine. Alii volunt quod novem sunt ordines in ecclesia militante sicut sunt novem ordines angelorum in ecclesia triumphante. Et secundum quosdam illorum episcopatus et archiepiscopatus constituitur duos gradus. quod additi septem precedentibus faciunt novem. Secundum alios corona est primus ordo et episcopatus ultimus. et sic fiunt novem cum septem nominatis. Sed prior sententia potior est in conspectu modernorum.

Quot et que sunt

de necessitate huius sacramenti. Equivocum dicere quot et que sunt de necessitate huius sacramenti. Et dicitur quod

sex precipue. scilz serus virilis Unde mu-
lier nō est susceptibilis ordinis. Itē pre-
cedēs baptisimus qui etiā est fundamen-
tū ceterorū sacrorū excepto cōiugio. Uñ
si aliq̄s nō baptisatus ordinaret/nihil re-
ciperet. vñ oporteret post baptisimū si vel-
let aliquē ordinē exequi/ q̄ itē ordinare
tur. ¶ Itē potestas ordinātis. qz qui nō
est ep̄s ordines cōferre nō potest. Itē in-
tentio recta. vt scilz ordinās intendat fa-
cere qd facit ecclesia. et similiter ordinan-
dus fm quosdā. Itē materia seu sacramē-
tū vt traditio libri z similitū cū forma ver-
borū. Item temp⁹ seu etas fm aliq̄s qm̄ si
puulus ordinat⁹ etiā precedentib⁹ alijs gra-
dib⁹ nihil recipet cū fm eos in hoc sacra-
mento exigat tam intētio recipiētis ordi-
nē q̄s pferētis. Paruul⁹ autē qz non habz
vsum liberi arbitrii nō habz intētionem.
Ellj volūt q̄ etas sit de cōgruitate z nō de
necessitate hui⁹ sacramēti Et iō in p̄dicto
casu puulus fm eos recipit caracterē nec
fm eos est reordināndus. Frater albertus
vult. q̄ in alijs ordinib⁹/etas sit de p̄grui-
tate. sed q̄ in vltimo ordine qui est sacer-
dotiū/est de necessitate. Uñ plane vult q̄
ordo sacerdotiū nō possit puulo conferri.
Itē ieiuniū fm aliq̄s. eo q̄ fm eos pran-
sus nō cōferret ordinē nec suscipet Ellj se-
re om̄es volūt cōtrariū. ¶ Multa p̄terea
sunt de honestate z cōgruitate tam ex p̄te
cōferentiū ordinis q̄ ex p̄te tempis. que
reperies expresse in summa Raymū. libro
tertio in principio z consequēter.

Qui ordines sint

D sacri z quare sacri dicuntur.
Ostremo notandū q̄ licet oēs
predicti septē gradus sacri sint
quatuor tñ primi minores ordi-
nes/nō dicuntur sacri. sz solū tres maiores
sz ordo subdiaconat⁹. ordo diaconat⁹. z
ordo p̄sbiterat⁹. Et hoc p̄pter dignitatē q̄
inducit ministratib⁹ in trib⁹ maiorib⁹ or-
dinib⁹. oportet enī eos vouere cōtinenti-
am vel simplicit̄ vel fm temp⁹. Simpli-
citer in tota ecclesia occidentali. vbi nō dā-
tur isti tres ordines/nisi vouētib⁹ ipso fa-
cto p̄petuā castitatē. Secundū temp⁹. vt
in orientali ecclia. vbi q̄ in matrimonio or-
dinē recipiūt/ in matrimonio p̄manent.
Sz tñ/dū ministrat/abstinēt ab vxorib⁹
Insup ill⁹ mortuis/ alias ducere nō p̄nt.

De sacramento cō

D iugij et pertinentibus ad ipm.
E sacramento cōiugij nō mul-
ta necesse est hic dicere eo q̄ in
summa Raymūdi libro. iij. de
hoc sacramēto sufficiētē tractet. Sunt q̄
dam tñ que ibidē nō tangūt de quib⁹ hic
aliqua breuiter memorāda sunt videlicet.
An istud sacramētū sicut alia sacramen-
ta cōferat grāz z efficiat qd figurat. Quis
sit eius effectus. An opus cōiugale possit
fieri sine pctō. An debeat reddi debitū cō-
iugale tpe impregnatiōis. Itē an debeat
reddi temp⁹ z loco sacro. Item an semper
debeat reddi cū petitur. Quid hic sit ma-
teria z forma. z qd res z sacramētum.

An sacramētū cōiugij pferat gratiā z efficiat quod figurat

D Relupposito q̄ matrimonij est
viri z mulieris coniunctio legi-
tima/indiuuā vite consuetu-
dinē retinēs. que diffinitio dā-
fm naturā optime institutā. qz tūc vna z
pura fuit. P̄termisso etiā tractatu de cā
institutōis hui⁹ sacramēti. vbi institutū
fuit. z qui p̄nt cōtrahere z qui nō cū aliq̄-
bus alijs circa hoc sacramētū necessarijs
que exp̄sse libro quarto summe Raymū.
inuenies. nūc querendū venit an hoc sa-
cramētū sicut alia/ cōfert grām z efficiat
quod figurat. Ubi triplex cadit opinio.
¶ Prima dicit q̄ nō cōfert aliquā gratiā
sed cū alia sacramēta significēt gratiam z
pferant. istud tantū signat gratiā sed non
cōfert. Nec est opinio magistri in li. sentē-
tiaz. z p̄positi antisvodozi. ¶ Secunda
opinio dicit q̄ cōfert grām sz recessum a
pctō. nō tñ in ordine ad bonū. Et dicunt
q̄ gratia illa est/ q̄ virtute hui⁹ sacramēti
mitigat p̄cupiscentia. ne ferueat vltra nu-
p̄riaz honestatē. Et hec opinio p̄babili-
or videt. ¶ Tertia z satis peritorū opinio
est q̄ cōfert grām etiā in ordine ad bonū.
Non quidē generalit̄ se ad bonū hoc tñ.
qd̄ debet facere cōiugatus. Et istd bonū
est vt fideliter coniugi assistat. opa sua illi
cōmunicet. p̄lem susceptā religiose nutri-
at z huiusmōi. Et fm hoc patet q̄ efficit
gratiā quā figurat. sed non oēm quā figu-
rat. sicut nec oportet. Figuraz quippe cō-
iunctōem fidelis anime cum christo. que

quidem est effectus eius nō contētus q̄/
dem sed significatus.

Quid sit ei' effect'?

Ex premissis igitur habes q̄ du-
plex est effect' matrimonij. Un'
scz nō contētus sed tantū signi-
ficatus. scz cōiunctio fidelis anī
me cum christo. Alius cōtētus 7 signifi-
catus. gratia scilicet qua mitigat fomes. 7
qua fideliter cōiugi assistitur.

An amplexus ma-

Aritalis possit fieri sine peccato.
Trum autē fieri possit ample-
xus matrimonialis sine pecca-
to vel meritorie/post hec venit
dicendū. Et dicit q̄ cause quatuor preci-
pue sunt ppter quas fit cōmixtio cōiuga-
lis. Aut enī fit causa suscipiende prolis.
7 hoc dupliciter. Aut scilicet ad cultum diui-
num ampliandū. 7 hec causa sic p̄gnosce-
di vxorē/ ab omni peccato excusat 7 red-
dit opus meritorij. dūmodo ista intētio
ante finē opis per delectatōem nō corrū-
patur. Vel fit causa prolis vt scilz habeat
successor hereditatis 7 hec causa nō excu-
sat a veniali sed a mortali. Aut fit cā red-
dendi debitū 7 hec causa excusat a culpa
7 fm aliquos meret sic faciēs. dum tamē
ista intētio/p inordinatā voluptatē ante
finem opis nō supplantet. Aut fit causa
fornicatiōis vitade et hec causa excusat a
mortali. Aut fit causa exsaturande libidi-
nis 7 hec causa nō excusat a mortali. Vel
fm alios in hoc ultimo casu distingue. qz
aut illa libido causa cuius exsaturade fit
cōmixtio cōiugalis/ tantū rep̄ssa erat/ q̄
eam nollet alter cōiugum cū alio vel alia
explere. 7 tūc dicunt q̄ adhuc est peccatū
veniale. Aut intantū creuerat illa libido
vt indifferēter vellet quis eā siue cum sua
siue cum nō sua explere. Et tunc dicūt esse
mortale peccatum.

An tēpore impre- gnatiōis debeat reddi debitū coniugale.

De tēpore impregnatiōis dicit
q̄ ppter periculū nō debet in tē-
pore impregnatiōis vxor cog-
nosci. Unde si vir eo tēpore mo-
ueatur ad coitū. debet ratōne/ talem mo-
tum ppter timorem p̄dicti periculi/ refre-

nare. maxime quatuor primis mēsis.
Si tamē vir vxorem dicto tēpore cogno-
uerit/ nō propter hoc peccat mortalit'. Ve-
rum etiā qz mulier illo tēpore maxime coi-
tum vt frequēter appetit. si ipsa petat 7 ip-
se vir exactus reddat sic reddens leui' pec-
cat. exigēs vō graui'. vterqz tū venialit' tū

An tempore et lo-

Deo sacris/ debeat reddi debitū.
E tēpore sacro similiter dicit/
q̄ tēpore quadragesime 7 qua-
tuor temporū 7 rogationū/ 7 p̄-
cipuarū solennitatū/ nō debet alter cōi-
ugum debitū petere. Si tamen petierit cū
pigritia tamē animi q̄ sine coniugij vsu
esse non possit/ venialiter peccat. Si autē
alter petierit/ reddat. ex actu tamē iusticie
et fide thori excusat a peccato. nisi in his
casibus preter temporū huiusmodi solē-
nitatem aliquid iuxta distinctōes supra/
positas grauius incideret quod peccatū
aggrauaret. Sed secus est de loco vxo-
lunt aliqui q̄ scilz nō tenētur in loco sa-
cro reddere debitū si aliquis alius locus
haberi possit. Si autē ali' locus nō pos-
sit haberi/ vt cōtingit in tempore guerre/
vbi multis noctib' in locis sacris iacent
viri cum vxorib' suis. tunc si alter coni-
ugum soluat exactus. habēs de hoc dolore
cordis/ peccat tantū venialiter. imo si eri-
gat cum planctu 7 pigritia quod sine vsu
cōiugij esse nō potest. nō creditur multi q̄
peccat mortaliter. Nec credas q̄ tūc cō-
taminet locus/ ita q̄ recōciliatiōe indige-
at. quia cōtaminatio sacri loci distingui-
tur dupliciter. Una que procedit ex incō-
gruitate operis. quod fit in ipso respectu
dicti operis in se. Et alia que procedit ex
incōgruitate opis non quo ad se. sed quo
ad consecratōem seu actum ipsius loci in
quo fit. Nam illa que procedit ex incon-
gruitate respectu loci tantū 7 nō operis
in se/ non cōtaminat locum in tantum q̄
indigeat recōciliatiōe. Sed illa vero q̄
procedit ex incōgruitate ad sanctificatiō-
nem loci/ respectu opis in se vt est in ma-
gnis facinoribus. sicut in stupro adulte-
rio homicidio 7 huiusmodi. et hec locum
cōtaminat in tantū q̄ recōciliatiōe indi-
get maxime respectu aliquorum facinorū
vbi sunt manifesta.

An semper debeat

reddi debitum cōiugale cum petitur.

De solutōne autē debiti cōiugalis hoc tenēt aliqui q̄ om̄i tempore petenti debitū est reddendū s̄m oportunitatē loci. Quō ideo dicit̄ quia ille act⁹ verecūdiā q̄ndā habet sibi annexā. An̄ nō oportet q̄ soluat̄ in publico. sed in om̄i hora om̄iq; dimisso negotio. si scit alterū esse in piculo cōcupiscētia. tenet̄ captare secretū cubile ⁊ debitū reddere. Alij distinguūt q̄ si cut in preceptis affirmatiuis semp ad ea tenēt̄ sed nō p̄ semp vt verbi gratia Sē p̄ teneor honorare parētes meos / sed nō pro semp sed solū pro loco ⁊ tempore Ita hic vt dicit̄ quis ad semp tenet̄ reddere debitū. sed nō tenet̄ pro semp. sed solū cū oportunitas loci ⁊ tempis hoc exegerit.

Et nota duos versus qui determinant quinque casus. in quibus quis potest reddere debitum sine peccato sed non petere. Festa saceris locus ieiunia mēstrua partus. Si petis his peccas reddis quāq; licenter

Quid sit materia ⁊

quid forma in sacramento coniugij.

Quid autē sit materia ⁊ quid forma. dicitur q̄ materia sunt / legitime persone / in potentia coniugationis seruū existētes. Circa quod multi difficiles ⁊ diuersi casus occurrūt hoc sacramētū matrimonij impediētes q̄ sufficienter in summa Raymū di determināt̄. quare hic causa breuitatis non exprimūt̄. sed solū pro quadaz compēdiosa annotatiōe. ponūt̄ seruer sus sequētes. Ecclesie vetitū necnō tempus feriatū. Impediūt̄ fieri. permittūt̄ facta teneri. Error. cōditio. votum. cognatio. crimen. Cultus disparitas vis ordo ligamē. honestas. Si sis affinis si forte coire neq; bis. Nec sociāda verāt cōnubia iuncta retractāt. Forma autē est cōsensus p̄ vba exp̄ssus. vt accipio te in meā ⁊c vel huiusmodi. Secūdu alios cōsensus animorū est materia in coniugio. forma autem est debita verborū platorū forma scz Accipio te in meā. ⁊c. Sed nunq̄d et iste cōsensus debeat ferri ⁊ esse ad carnalē copulam. Et dicit̄ magister in libro sententiarū q̄ nō in carnalē copulā nec in cōiug-

bitatōem corpalem sed in societate cōiugalem. quod sic exponit̄ hoc est in carnale debitum. nō in carnalem actū. Nec obstat illud de matrimonio beate virginis que s̄m beatū August. ita in matrimonio cōsensit / q̄ nisi aliter deus iuberet. debitum cōiugale nō redderet. Aut enim sic cōmittens autē virginitatē suam diuine dispensatōni ⁊ cōsensit in carnalē copulā nō illā appetendo sed diuine inspirationi in vtroq; scilz ⁊ virginitate ⁊ cōmixture obediēdo. Sed virginitatē quā nondū vouerat / in desiderio habuit ⁊ cū firmo proposito. cōmixture vero illam nisi deus aliter disponeret in sufficientia. Ex his satis patet quid hic sit sacramentum ⁊ quid res. Nam sacramentū est cōsensus animorū ⁊ cōiunctō corporū. Res autē duplex est scilz vnio christi ⁊ ecclesie. Item vnio duarum naturarū in christo. Nam sicut in matrimonio cōiunctio est animorū vnus cum vna ita vnus christus cum ecclesia que vna est vt dicit̄ Cantic. vi. vna est colūba mea. ⁊c. De qua etiam vnio dicit̄ prime ad corin. vi. Qui adheret deo / vnus spiritus est cum eo. Item sicut in matrimonio est cōmixtio diuersorum seruū / ita in christo est vnio duarum diuersarū naturaz scz diuine ⁊ humane.

Explicit tractatus tertius de expositione septem sacramentorum.

Incipit tractatus
eiusdem quartus de septem virtutibus et
earum declaratio.

Nunc aliqua
tangenda sunt de virtutibus
Et primo quid sit virtus in ge-
nere. Quot sunt in numero. et
de earum sufficientia. Deinde de singu-
lis in speciali erit aliquid dicendum.

Quid sit virtus in

Est autem virtus secundum (generali
August. bona qualitas mentis.
qua recte vivit et quod nullus male
vivit. quia solus deus in homine operatur.
Notatur dicitur bona qualitas ad deum mala
rui qualitatibus cuiusmodi sunt prodigalitas aua-
ritia. Addit mentis. ad deum corporaliu qualita-
tibus. quales sunt albedo nigredo. Et sub-
iungit. quia scilicet virtute. recte vivit. ad dif-
ferentiam scientie que quibus sit bona quali-
tas mentis. non tamen necessario ea recte vi-
vitur sed potius ea recte intelligit. Et addi-
tur quod nullus male vivit ad differentiam po-
tentiarum naturalium quibus contingit et bene
viri et male viti. cuiusmodi sunt rationabilitas
et concupiscibilitas. et irascibilitas. que pro-
prie potentie dicuntur. Dicitur etiam quia solus
deus operatur in homine. quod ponit ad diffe-
rentiam virtutum politicarum. que (ut vult phi-
losophus in Ethicis) generantur et frequen-
ti bene agere. cum virtutes theologice a deo
infundantur. Ex quo apparet quod procedens
diffinitio est proprie virtutis theologice.
Sed prout virtus comprehendit etiam quat-
tuor virtutes cardinales que tres theologi-
cas sic potest diffiniri. Virtus est amor ha-
bendi se ad omnia ut debet. Unde August. in
libro de moribus ecclesie. singulas diffinites
virtutes. in omnibus diffinitionibus ponit
amorem tanquam genus. et adiungit diversos
actus quasi diversas differentias.

Quot sunt virtutes

Est et de earum sufficientia.
Et dicta autem diffinitio extra-
bi potest in numero septem virtutum
scilicet quatuor cardinalium et trium
theologicarum. Cum enim virtus sit amor ha-
bendi se ad omnia ut debet. aut erit amor

hominis seipsum debet ad creatorem. aut ad creatu-
ram. Si primo modo tunc vel erit amor
ad creatorem ut recognoscat et sic erit fides
que est illuminatio mentis ad cognoscendum
deum. Aut erit amor ad creatorem ut possi-
deat. et hoc dupliciter scilicet vel ut habendus
in futuro. et sic est spes. Vel ut quod huiusmodi
habitus et tenetur. et sic est caritas qua quis li-
cet per quendam modum imperfectum habet hic de-
um. Quia qui manet in caritate in deo ma-
neret et deus in eo. i. Joh. iiii. Si autem sit
amor hominis seipsum ut debet ad creaturam. tunc vel
ad creaturam que sub nobis est ut caro. et ta-
lis amor sic habendi se ad eam ut debet est
temporalis. sicut ad creaturam que iuxta nos
est. sicut est proximus. et talis amor sic se re-
cte habendi ad eum est iustitia. Aut ad crea-
turam que contra nos est. et tunc aut illa creatu-
ra est nobis insidiosa. et talis amor sic se ha-
bendi ad eam ut debet est prudentia. Aut
illa creatura est nos molestans. et talis amor
sic se habendi ad eam ut debet est fortitudo.

De tribus virtuti-
bus theologice. Et primo de fide.

In speciali tangendum est de virtutibus
theologicis. Et primo de fide. De qua
primo dicendum quod sit. Quot modis di-
cat. Que sit fides informis et que formata.
Et utrum sit alia. Et an demones habeant
fidem. Utrum pueri baptisati habeant fidem. Utrum
in aliquo casu sufficiat firmare fidem corde et dis-
fiteri ore. Utrum fidei possit subesse falsum.
An omnes teneantur ad fidem explicitam?

Quid sit fides et

quomodo diffinitur.
Secundum autem apostolum ad hebr. Fi-
des est res sperandarum substan-
tia. argumentum non apparentium
Et diffinitur hic fides pur est fundamentum
in edificio spirituali. Subsistit ei omnibus alijs
virtutibus et eas collocat in nobis. i. facit eas
in nobis collocari. Et hac sic intellige dif-
finitionem. Fides est sperandarum res substantia.
i. fides facit modo res speratas subsi-
stere in nobis specie. que tandem subsistat re. Fi-
des dicitur argumentum. i. ostensio vel promon-
stratio non apparentium rerum. Sed nonne
apostoli crediderunt christum passum. utique.
quod in eorum simbolo hoc per articulo ponit.
et tamen apparuit eis passio sua. Sed dicitur
aliud viderunt et aliud crediderunt quod hominem

Compendiū theologie

passum viderūt ⁊ deū passum crediderūt
Deum autē passum esse est articulus fidei
fm August. Non hominē illum passum
esse Quia hoc crediderūt iudei qui fidem
nō habent catholicā. ¶ Secundū autem
Augustinū. Fides est illuminatio mentis
ad videndum deum.

Quot modis fides

R **D**icitur autē fides mul- (dicat
tipliciter. Aliquādo enī accipi-
tur pro habitu fidei informis
Un̄ Jacobi. ij. Fides sine opi-
bus. Aliquādo accipit̄ pro habitu fidei
formate. Unde ad hebreos. xi. Sancti p
fidem vicerūt regna. Aliquā pro actu fidei
formate fm q̄ dicit Augu. Fides est cre-
dere quod nō vides. Aliquā pro facilitate
credendi. Unde Math. viij. Nō inueni
tantā fidē in israel. Aliquando p̄ obiecto
fidei scilz pro eo qd̄ creditur. cuiusmodi
sunt articuli fidei Unde in symbolo atha-
nasy dicit̄. Hec est fides catholica. qd̄ in-
telligit̄ de articulis ibi positis.

Quid sit formata ⁊

qd̄ informis. ⁊ ⁊ ⁊ vna possit fieri sine alia

Hides autē formata est fides q̄
opatur p̄ dilectōem que scilicet
informat̄ gratia ⁊ caritate. Fi-
des autē informis est huic con-
traria vtraq; formabilitate priuata q̄lem
hnt̄ existētes in pctō mortali. q̄ nihil ali-
ud est q̄ potētia naturalis assentiēdi veri-
tati vtili. ¶ Vtrū autē fides informis fi-
at q̄nq; formata vel nō ⁊ an quotiēs pec-
cat̄ mortalit̄/ om̄ino p̄creat fides forma-
ta. ⁊ cū ad statū gratie p̄ penitentiā redit̄/
vtrū noua fides creat̄. ¶ Multi vidētur
dubitare. Dicūt enī aliqui q̄ fides infor-
mis eadē est in essentia cum fide formata
sed differūt fm̄ intēsiōnē maiore ⁊ mino-
rem. vt assensus veritati aliq̄ illustratiōne
gratie irradiatus sit fides informis. assen-
sus autē vehemēs/ multa illustratiōe gra-
tie illuminatus. sit fides formata Et volūt
istī q̄ fides informis hic finiri possit. for-
mata vero nō. ¶ Alij dicūt q̄ nō sunt ea-
dem in substātia sed euacuata siue recedē-
te fide formata/ totū perit Et relinquitur tā-
tum modica quedā lux in anima/ que nō
facit hominē gratū que dicit̄ fides infor-
mis ¶ Alij distinguūt q̄ dupliciter dicitur

fides informis. Uno modo p̄ priuatiōem
actualem forme debite. Et p̄ hunc modū
dicitur fides informis esse in pctōribus.
quia nō est in eis gratia gratificāis vel ca-
ritas. Alio modo dicit̄ fides informis p̄
priuatiōem possibilitatis ad formā debi-
tam. ⁊ hec fides informis est in demoni-
bus q̄ nō habent possibilitatē ad gratiā.
Et primo modo dicta fides informis/ sic
differt a formata/ q̄ tñ formata fieri pos-
sit. scz q̄ illud qd̄ fidei informi subiacet/
potest formari. Unde materialit̄ loq̄ndo
hec potest fieri illa. sicut cecitas in oculo
potest fieri visus p̄ miraculū. Sed secū-
do mō dicta fides informis oīno differt
a fide formata sic q̄ nullo mō fieri potest
formata. Et illud plus placet aliq̄bus
¶ Et his patet an demones habeāt fidem
Habent enī fidē informē vt dicūt sancti
Sed vt dixi multo aliter q̄ pctōres. quo-
niā fides informis demonū nō est possi-
bilis ad formā debitā sicut fides pctōrū
in q̄ est aliq̄ q̄uis modica illustratio gra-
tie. In fide vero demonū nulla sed tantū
credulitas quedā ex cogitatiōne naturali
et orta.

Vtrū paruuli bap-

ptisati habeant fidem.

Hid quod q̄ritur vtrū paruuli
baptisati fidē habeāt. Dicunt
quidā q̄ nec fidē habeāt. nec ce-
teras virtutes. eo q̄ he nō p̄ferūt eis in
baptismo sed tantū purgatio ab originali
peccato. Dicūt tñ q̄ si anima paruuli post
baptismū separet̄. in illa separatiōne illi in-
fundit̄ fidē. ceteras q̄ virtutes ab ip̄o deo.
Et similiter cū adultus efficiat̄ si tamē re-
tineat innocentiā baptismalē. ¶ De hac
opinionē est Augustō qui fecit apparatus
super decreta ¶ Alij dicunt paruulis plene
fidem ⁊ ceteras virtutes in baptismo in-
fundi sed nō vsus earum. Quā opinio-
nem tenet magister in libro sententiarū ⁊
alij plures. ¶ Est ⁊ alia opinio inter has
duas media. que ponit q̄ paruuli nec ha-
bent completū habitū virtutū. neq; actū
quia nondū sunt capaces virtutis com-
plete vt est habitus vel actus. Sed acci-
piunt virtutes ad potentiā. que potentia
aliquid habz de natura habitus. et fit ha-
bitus cōpletus si anima separet̄. vel cum
veniūt ad etatem adultam.

Utrum in aliquo ca

su sufficiat corde suare fidē z ore diffiteri

Utrum autē in aliquo casu sufficiat veram fidē corde tenere. z pro vita saluāda/ ore negare. nullus discretus dubitat. Negans enī fidē ore/ quantūcūq; retineat firmiter corde/ precipue req̄situs/ peccat mortaliter. Corde enī vt ait apostol⁹ creditur ad iusticiā. ore autē confessio sit ad salutē. Unde sine cōfessione fidei nō videtur esse salus. quātomin⁹ cū negatōne In sup talis impugnat fidei veritatē agnitā Et sic videt quodāmodo peccare in spirītū sanctū. Unde hec est heresis p̄scillianistaz qui dicūt q; p vita saluāda licet fidē ore negare si tamē vere teneat in corde

Utrum falsum possit

subesse fidei.

Hic dubitat vtrum falsum possit subesse fidei. Hoc est vtrum falsum possit credi. vel id quod nō est. puta cum sacerdos eleuat hostiam nō consecratā/ vtrum sit vera fides qua a toto populo credit̄ ibi esse vel illud eē corpus christi? Et dicūt ad hoc/ q; fidei nunq; potest subesse falsum nec dubiū. immo nec etiā potest quicq; credi. nisi sit infallibiliter verū. Unde in predicto casu credere q; illud siue illa hostia/ sit corpus christi/ nō est fides sed opinio tm̄ que potest esse de falso Sed credere q; sub illa hostia si in forma debita cōsecrata fuerit/ sit corpus christi est fides. z hoc semp infallibiliter est verū. Unde illa conditō semp apponēda vel ad min⁹ supponēda est. q̄ndo hostia adorāt. vel sumitur. scz si rite cōsecrata fuerit. Hostia rite consecrata infallibiliter est corpus christi.

An oēs teneantur

ad fidem explicite credendam.

Quoniam an oēs teneantur ad fidem explicitā. scilicet ad credendū articulos fidei explicite dubium est apd quosdā. Dicūt enī aliq; q; nec ante aduentū nec post aduentū christi tenebātur homines scire omnes articulos fidei explicite. nec etiā omnes explicite credere nisi in q̄ntū doctri erant a maiori bus. Et illā doctrinā in intellectu capere

poterāt. Sed tamē adhuc illi qui p̄ceserunt/ minus tenebātur propter ymbzā q̄ tuncerat. Isti autē plus/ propter doctrinam z veritatē eccl̄iam. Unde nūc quilibet quantūcūq; simplex qui humanā habet discretionē/ tenet ad minus explicite scire z credere primū articulū. Et reliquos nullatenus diffiteri. sed in generali credere q̄cqd̄ sancta z vniuersalis credit ecclesia. Et tenet preter hoc se patū exhibere ad ampli⁹ discendū/ cū doctorem catholicū habuerit Et qm̄ obtusum sensuz habent simpliciores nō credo q; teneant ita explicite scire sicut explanat eis. quia sufficit q; ipsi accipiāt explanatiōem fm suam prātem intelligēdi. z nō fm voluntatē aut facultatē explanatoris. Si autē primū articulū vel plures etiā alios explicite crederēt. vni tamē p̄tinaciter cōtradicerent/ heretici iudicārētur. Quia hoc fieri nō posset/ nisi egressi iudiciū ecclesie/ pueruli hereticoz iam p doctrinam pueram esse incipient. Secus tamē est de sapientiorib; qui tenentur explicite omnes articulos scire. Et maxime prelati aut quicūq; alij qui se fatēt doctores. cū ignorātia iuris nō cadat in principē aut doctorem

De virtute spei et

Serutinibus ad ipsam Equit aliqd̄ dicere de spe/ primo qd̄ sit spes. An spes possit eē malaz rerū. Quoz sit spem habere. An ipsa simul cū fide euacuabit. Et quid succedit eis.

Quid sit spes et

Diffinit̄ at sic (quō diffinit̄. spes ab aug. Spes ē certa expectatō future britudis pueniēs ex grā z meritis p̄cedētib; Quā sic erpone. spes ē certa qd̄ d̄t p̄pter hesitatōem. Nā spes vsq; q; absq; fluctuatōe hesitatōis ē. Expectatō qd̄ d̄t ad d̄z cōphēsiois q̄ erit in patria. vbi nihil expectabit̄ s; oia p̄ntialit̄ hēbunt. future britudis qd̄ dicit ad d̄z am tioris fuilis. q̄ est expectatō future miserie Expectatō dico pueniēs ex grā id est benignitate dei p̄siderata Qd̄ enī d̄t ex benignitate dei p̄siderata/ d̄t ad d̄z am desp̄tōis q̄ seueritatem tantū dei cōsiderat Et ex meritis p̄cedētibus. quod dicit ad differentiā p̄-

Compendiū theologie

sumptionis: que ex dei benignitate tantū considerata et nō cum hoc ex meritis beatitudinē adipisci credit. Et sic diffinitur hic motus spei. **A**lter sic cōmuniter a magistris diffinit. Spes est audacia mētis de largitate dei cōcepta/habendi vitā eternam p bona merita. (malaz rez)

An spes possit esse

Autē spes possit esse malārū rerū: Dicit magister in. iij. sententiarū q spes est tantū bonarum rez. z earum que ad eū spectant qui earū spem genere videt. quia p pte spem habem⁹ de bonis nostris. non de alienis. Un ad hoc q sit proprie spes tria cōcurrere debent. scilz q sit respectu boni. z proprii. z futuri. Unde si aliquādo legatur. Spes dici maloz sicut apud poetā Hunc ego si potui tm sperare laborem Vel etiā bonoz z cōmuniū. sicut speramus salutē bonozū qui sunt in via. vel etiā boni pntis. itellige in talibus spem non proprie accipi sed largo modo.

Quorū sit habere

Spem seu sperare. Eo autē q querit quorum sit spe re scz an sit angeloz. An animarū beatay in celo. Et an xps spem haberit Et etiā an antiqui patres in limbo. vel anie nūc detente in purgatorio spem habuerit aut habeat. **D**icēdū est ad tria priora q pte sumpto nomine spei. neqz angeli neqz aie beate neqz xps/spem habuerit. Cuius ratio est quia pte nō est nisi de substāiali beatitudine quā nunc hnt angeli z aie beate. eo q stola corpis nō sit fm doctores de substāiali pmo ipsaz. sed tm ipsa cōtemplatō diuinitatis z humanitatis xpi. Quia vt habet Joh. xvij. Nec est vita eterna vt cognoscāt te solum rez deū. z quē misisti iesum xpm. Et qm xps beatitudinē substāialem in via habuit. qz pprehēsoz fuit iō spem pte nō habuit. Et si aliqū legatur ipm spem habuisse. intelligēdū est de improprie dicta. s. de aliq spe de accidentali beatitudine. vt pore de glorificatiōe corporis sui. cui⁹ nō est spes nisi p posteri. vel de ipso loqitur scriptura gratia mēbrozū. **D**e patrib⁹ aut in limbo. z de aīab⁹ in purgatorio exnibus dicit q spem habu

erunt z habēt aliquātulū/extenso nomie Cum enī spes sit boni futuri expectatio. potest esse expectatio cū omimoda hesitatione. Et tūc nō est spes. vel cū certitudine opinionis: z tunc pte proprie est spe. qle habent electi in via. Vel potest esse cū certitudine scientie. q scz sciant se bonū eternum adepturos. Et sic in⁹ proprie dicitur spes. Et sic isto modo sumendi spem dicit q patres in limbo z purgatorio anime spem habuerunt z habent.

An spes et fides

euacuabūtur z quid eis succedet.

De ultimo quod ponebat in qstione. scilz an spes z fides euacuabūtur Et qd ipsis succedet Dicitur q vtraz euacuabitur Cum enī venerit quod pfectū est euacuabitur qd ex pte est. Et ideo qz fides z spes impfectōem habent/ euacuabūtur. nec erūt sanctis in celo s3 loco fidei succedet visio loco autē spei/ succedet amplex⁹ vbi videbit⁹ z gustabitur qz bonus est dominus.

De virtute caritatis

Intis z pinentibus ad ipsam. An de charitate aliqd dicatur Et primo qd sit caritas. Que sint diligenda caritate. Et qz ordo sit obseruāndus in diligēdis An oēs teneant ad dilectōem inimicōzū. Et itez de quodā alio ordine diligēdorū.

Quid est caritas

Caritas fm magist⁹ in. iij. sententiarū est dilectio qua diligitur deus propter se. z proxim⁹ propter deū vel in deo. Hec hic diffinitur idē per seipm scilz caritas per dilectōem. quia dilectio quodāmodo genus est ad charitatē. z ea quidē cōior. qz vni in frequēti vsu scripture/ vni p alio aliquoties ponat. **A**lia datur ab augustinō in libro de morib⁹ ecclie. Caritas est affectō animi recta/ piungēs nos deo. **E**t sciendū q qntū ad priorē diffinitōnem/ eadē est dilectio q deus z proxim⁹ diligit. quia quādo vni propt aliō amatur/ vni cō vniqz amore amat. Sicut idē est amor quo amat vinum z dulcedo vini Seminata dicit hec dilectio propt duo dilecta. scz deū z proximū. propter quod

etiam dicunt duo mandata de dilectione. Primum de dilectione dei quod continet tria prima precepta seu mandata decalogi pertinentia ad deum vel quibus ordinamur ad deum. Secundum est de dilectione proximi: primum septem alia decalogi precepta seu mandata. quae nos ordinant ad proximum. sicut in superioribus declaratum est.

Que caritate diligenda sint et quo ordine.

Quod tertium ut sciamus que caritate diligenda sunt. Attendamus doctrinam augustini. lib. primo de doctrina christiana. Quatuor enim secundum eum diligenda sunt. Unum quod supra nos est scilicet deus. Alterum quod nos sumus scilicet anima. Tertium quod iuxta nos est scilicet proximus. Quartum quod infra nos est scilicet corpus.

De secundo autem et quarto nulla precepta specialia data sunt. Quatenus enim homo excidat a charitate semper tamen illi remanet affectio ad seipsum et ad carnem suam. Sed quis ordo servandus est in his diligendis. Utrum videlicet in aliquo casu extranei preponendi sint consanguineis? Item an filii parentibus? Item an vxor parentibus? In primo quidem casu distinguunt quidam quia aut beneficium conferendum est spirituale aut temporale. Si est spirituale cum beneficium spirituale ad neminem iure consanguinitatis deuoluat debet extraneus melior preferri consanguineo minus bono. Si autem sit temporale puta de bonis acquisitis vel iure hereditario possessis. Dicunt quod consanguineo pariter indigenti etiam minus bono primum est subueniendum quam extraneo. Unde si vnus est consanguineus et alter non et vtrique dandum non sufficeret. tunc dandum est consanguineo. Si vero vtrique sufficiat vterque accipiat. sed consanguineus prior. Respectu vero secundum scilicet an filii preponendi sunt parentibus. scilicet patri et matri. Dicunt plures quod pater et filio in equali necessitate constitutis prius est subueniendum parenti quam filio cuius ad hoc nos cogat tam lex nature quam dominicum preceptum. Vnde aliquos sentire contrarium. et aliquos distinguere de dilectione affectuali et effectuali. Dicendo quod dilectione affectuali. plus diligendi sunt parentes propter prestita beneficia. Effectuali vero plus diligendi sunt filii. quia ut plurimum plus indigent. Sed po-

ne equaliter vtroque indigentia. tunc prout plus subueniendum esse parentibus scilicet patri et matri quam filiis. De vxore autem quod erat tertium dicitur quod preferenda est parentibus quantum ad cohabitacionem. non quantum ad dilectionem. Unde illud. Relinquit homo patrem et matrem suam. et adhaerebit vxori suae. Intelligendum est quod magis adherendum est eis quam parentibus cohabitacione. non tamen magis dilectione. eo quod multa plura beneficia a parentibus exhibita sunt quam ab vxore.

In omnes teneantur

Dilectionem inimicorum. Dilectione autem inimicorum an teneamur omnes ad eorum dilectionem? an teneamur eis omnes ostendere signa familiaritatis? Et dicitur quod sic scilicet quod omnes tenentur inimicos diligere. eo quod supra hoc extrahit preceptum diuinum. Matthei. v. Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros. benefacite his qui oderunt vos. Sed hoc quo ad affectum dilectionis quo simpliciter tenentur omnes inimicos diligere. quo vero ad signa dilectionis et ad effectum non tenentur omnes (ut dicitur) inimicum diligere. nisi viderint eum necessitate patientem. vel veniam non ficte seu irrisorie sed veraciter postulantem. vnde si salutat non irrisorie salutandus est. Perfecti vero saltem religiosi ad amplius tenentur. Propter scandalum enim evitandum coram his precipue qui sciunt quod offensi sunt tenentur offerre signum dilectionis. Nec tamen intelligas de tali inimico qui fide christiana et fidem catholicam impugnat. quia sic impugnari nisi in vltima necessitate non est subueniendum.

De quoda alio ordine diligendorum

In summa nota secundum Augustinum. et Ambrosium. et alios expositores quod primo diligendum est deus. deinde anima propria. deinde anima proximi. deinde corpus proprium. et postea corpus proximi. Intelligitur autem prior parentes. scilicet pater et mater. secundo filii. deinde alij cognati. Vnde autem vxor sit preferenda filiis certum non habeo. pro filios et vxorem domesticos. scilicet noti deum extranei non inimici. deum inimici. Ex autem iubemur diligere priores sic nosmetipsos sic intelligendum est quod. equaliter optandum est eis bonum eternum sicut nobis. Non enim tenemur temporalia

Compendiū theologie

equaliter eis vt nobis ministrare. sed no-
bis primo postea autem ipsis.

De quatuor virtu- tibus cardinalibus in generali.

Æ **S**equitur breuiter aliquid dicere
de virtutibus cardinalibus scilicet de
iusticia que secundum Augustinum est in sub-
ueniendo miseris. de prudentia
que est in cauendis insidijs. de fortitudine
que est in pferendis molestijs. et de tem-
perantia que est in prauis delectationibus
coercendis. De quibus primo dicendum est quod
re dicantur cardinales et ciuiles et politice.
Deinde de singulis que sit quilibet virtus
in se. Et que sunt proprii earum actus tam in via
quam in patria. Postremo de ordine earum
ad septem vicia capitalia.

Quare dicte virtu- tes dicuntur cardinales ciuiles et politice.

Dicuntur autem secundum quosdam virtu-
tes cardinales quasi cordiales
ad differentiam virtutum corpora-
lium. Cordo enim secundum ysidorum
a corde derivatur. quia a cordian grece quod est
cor latine. Vel vt alij volunt dicuntur cardi-
nales quia in eis sicut in cardinibus omnia alia
virtus maxime ciuilis voluit. Secundum
autem philosophos qui de ipsis tractauerunt dicuntur
cardinales quia in his sicut in cardine
est reuolutio totius vite humane secundum statum
honestum et ciuilem. Ciuiles autem dicuntur
quia constituunt bonum statum vniuersi cum al-
tero in ordine ciuili. his enim virtutibus secundum
Plotinum philosophum et macrobium. boni viri rei-
publice consulunt. vrbes tuentur parietes ve-
nerant. primos amant. Politice autem di-
cuntur eadem de causa quia idem est polis gre-
ce quod est ciuitas latine. et ideo politice
dicuntur quasi ciuiles.

De virtute iusti- cie in speciali.

Et autem iusticia secundum Augustinum.
virtus tribuens vnicuique quod su-
um est. Que diffinitio conuenit
iusticie tam secundum statum vniuersi quam secundum
statum patrie. Alia autem diffinitio que po-
nitur quod iusticia est subuenire miseris conue-
nit iusticie tantum secundum statum vniuersi. Ponitur
autem secundum magistrum in tertio libro sententiarum
duo eius actus scilicet actus eius in patria. qui

est deo regenti subesse. et actus eius in via que
est miseris subuenire. Hi sunt actus gene-
rales ad quos tenentur omnes. Sunt autem
et alij actus eius speciales ad quos non ita
indifferenter omnes tenentur. qui sic quantum
ad propositum presens sufficere poterunt distin-
guuntur. Jam tactum est quod actus generalis
iusticie est vnicuique tribuere quod suum est
hoc est superioribus paribus et inferioribus. Su-
prioribus quidem preeminetiam et hoc dupli-
citer. Quia vel generaliter et sic dicitur actus
eius inferiora potioribus subdere. quam po-
nit Augustinus de libero arbitrio. libro. ij. Vel
specialiter. et sic dicitur actus eius soli deo des-
uere. De quo Augustinus. vi. libro. sue musice.
Si autem sit in tribuendo quod suum est paribus
sic est triplex actus eius. Vnus paria sibi met
copulare. de quo augustinus de libero arbitrio
li. i. Alius nullis coequari nisi purificatis
animis. Tertius nullis dominari appetere ni-
si nature corporali vel bestiali. de quibus duo
bus Augustinus in. vi. sue musice. Si autem in
tribuendo quod suum est inferioribus hoc est
dupliciter. Vel quoad pena subleuanda
et sic eius actus est miseris subuenire. secundum ma-
gistrum in. iij. li. sententiarum. Vel quoad culpam
corrigenda et sic eius actus est inijs mo-
ribus corrigere et punire. De quo Augustinus
sup. Gen. libro. xij. ad litteram.

De virtute prudentie in speciali.

Prudencia secundum magistrum in. iij.
sententiarum est in precauendis in-
sidijs. vnde sic aptius diffinitur.
Prudencia est virtus reum bona-
rum vel malorum neutrumque discretio. cum fu-
ga mali et electioe boni. Et dicitur neutrarum
quod hoc est indifferetium. que scilicet neque bone
neque male sunt. quale est frangere festuca.
vel homo. Et trahit diffinitio presens ex ver-
bis Augustini. libro. i. vbi dicitur quod prudentia
est bonarum reum et neutrarum scientia. Ponitur
autem plures prudentie actus. Actus
eius in patria duplex est. Vnus nullum bo-
num deo preponere vel equare. qui ponitur per
magistrum in. iij. li. sententiarum. Alius ipsam concu-
piscere veritate. de quo Augustinus in. vi. sue
musice. Actus prudentie vite ponitur quod non
quod scilicet precauere insidias. qui ponitur per ma-
gistrum in. iij. li. sententiarum. Item mala deuotare. de
quo Augustinus sup. Gen. li. xij. ad litteram. Item
incorruptioem corruptioni preponere. de qua

De vii petitiōib' orōis dominice 27

Aug. de libero arbitrio. li. i. Itē discerne-
re bonū a malo. de quo Augu. de ci. dei li.
fir. Item eterna preponere temporalib'. de
quo August. in. vi. sue musice.

De virtute forti

Fortitudo autē est in (tudis
pferendis molestiis. Unde fm
quosdā sic aptius diffinit. For-
tutudo est immobilis animi in
ter aduersa laborū z periculorū equa susce-
ptio. **C**ui' qdruplex assignat' actus vie
Un' firmare animū cōtra tpales molesti-
as. de q' Augu. **A**li' nō aduersi-
tatē nec mortē tpalem formidare. de quo
August. in. vi. sue musice. Ali' a sapiēter
electo nullis terrorib' nullisq' penis de-
pelli. de quo Augu. de libero arbitrio. li. i.
Alius p dilecto habēdo aduersa tolerare
de quo August. sup. Sen. li. xij. **A**ctus
patrie duplex est. Un' firmissime deo ad-
herere. qui ponit p magist' in. iij. sentē.
Alius nihil moleste pati q' ponit per Au-
gusti. in. vi. sue musice.

De virtute tempe

Tempancia in speciali.
Tempancia est i prauis delecta-
tionib' coercēdis. Diffinit' at
sic ab Augu. in li. i. de libero ar-
bitrio. Tempancia est affectio/ coercens
appetitū ab his reb' q' turpiter delectant
Cui' actus assignat' in via. Subtra-
here se ab amore inferioris pulcritudis.
de quo August. in. vi. sue musice Itē coer-
cere cogitatōes prauas de quo in. iij. sen.
Itē libidinē refrenare. de quo augus. sup.
Sen. xij Itē refrenare cupiditates ab his
que tpaliter delectāt. de q' augu. de libero
arbitrio. **A**ctus autē patrie est nullo re-
spectu noxio delectari. de q' in. iij. sen. Itē
immaculatū manere. de quo augustinus
in. vi. sue musice.

De effectu dicta

Irum virtutū z an sint in patria.
Ste qtuor virtutes/ hoiem ad vir-
tutes theologicas hūdas/ habilitāt
His nihil vtili' est in vita dūmodo ifor-
ment' caritate. Tūc enī eq' meritorie sunt
vite eterne/ sicut theologice. **A**n aut' he
virtutes future sint in patria. dicit magi-
ster in li. sentē. q' sic fm aliquos earū act'

vt patet p singulas iuxta supra tacta:

De ordine dictarū

virtutū ad septem vicia capitalia.

Ultimo dicēdū qualiter p has se-
ptem virtutes septē vicia capi-
talia expellant. Fides enī que
mentē illuminat expellit supbiā
que cor excecatur. Spes q' gaudio futuroz
cor letificat/ expellit irā que pnti miseria
mentē conturbat. Charitas q' gaudet de
primi prosperitate/ delet inuidiā q' est odiū
felicitaris aliene. Fortitudo p quā in ac-
tus viriles cōsurgimus expellit aciditā p
quā desidia tabescim'. Justicia q' sua vni-
cuiq' tribuit/ elimiat auariciā q' aliena re-
tinet z rapit. Tempancia q' excessum rep-
mit. expellit gulā que modū excedit. Pru-
dentia que fm august. incorruptōem cor-
ruptioni preponit/ euacuat luxuriā qua
corrūpitur corpus z anima.

ExPLICIT quartus tractatus hui' libel-
li qui est de explanatōne virtutum.

Incipit tractatus

quintus de septē petitiōib' contentis in
oratōne dominica z earum expositōne.

Tractatū de

septē petitiōib' q' in ora-
tione dñica cōtinent' aliq'
fm ordine hui' libelli po-
nūt. scz imediate post tra-
ctatū de articulis fidei. z ante tractatū de
decem pceptis legis. Dic vero qnto loco
poni placuit. s. inter tractatū de septē vir-
tutib'. z tractatū de septē donis spūsan-
cti. ea scz consideratōe q' in ipsis septē pe-
titiōib' sic in ipsa oratōne dñica cōtētis
effectualiter/ ipse septē virtutes/ ipsaq' se-
ptē dona spūsancti/ peti videant'. **L**ir-
ca quē tractatū primo vidēdū venit de
efficacia modi petendi q' describit' in pro-
hemio dicte oratōnis dñice. De distinctō-
ne z expositōne ipsaz petitiōnū p'cula-
riter. De numero z sufficiētia earū. De or-
dine earū ad septē vicia capitalia.

De efficacia modi

petendi p'tenti in probemio dicte orōis

Compendiū theologie

Pater noster. Cum hec orō a sapiētissimo vtpote ab eo qui est ipsa sapiētia infinita. rveracissimo vtpote ab eo qui est fons r origo totius veritatis/cōdita sit. Patz q nihil ei deesse poterit. siue quo ad petēdi modū. siue quo ad sufficientiā bonorum petēdoz. Modus autē petēdi efficacissim⁹ describit in trib⁹ primis vbis petitiōnes pcedentib⁹. qbus ad misericordiā flecit anim⁹ patris misericordiarū. ideoq; ea his septē petitiōib⁹ premisit quasi qdādam phemiū. in quo oñdit orantē in cōsequēter petēdis fore exaudiendū. **C**ū enī ad sufficientē agentē tria cōcurrere debeat. scilicet q sit sciens volēs r potēs. in hoc q dicit pat. oñdit eū scire r aduertere nostrā. i. filioz suoz indigētiā. iuxta illō **Matth. vi.** Scit enī pater vester qz his oibus indiget. In hoc autē q dicit noster. ostendit eū subuenire volentē. suis enim omēs boni diligēt subueniūt/ alioquin boni nō essent. **1. Cor. v.** Si qd autē suoz r maxime domesticoz curā nō habet/ fidē negauit. r est infideli deterior. In hoc etiā q dicit. q es in celis. ostēdit ipm potētem. Quia vt habet **Ysaia. iij.** De celo fortitudo est. **C**um igit his verbis oñderim⁹ ipm scientē nostrā indigētiā/ r subuenire potētem. necessario fleceamus ipm ad misericordiā. **P**ater ergo pater noster. Et hic stat hoc nomē. pat. essentia liter siue p essentia r nō psonalitē siue p psona. Dicit enī isto modo de⁹ pater oim. Quod r adhuc pōt tripliciter dici. scilicet cōiter. proprie. r magis pprie. **C**ōiter. per creatōem r sic nō tm psona patris sed tota trinitas dicit pat oimium. r nō tantū electoz sed etiā pueroz. **1. Cor. xij.** Popule stulte r insipiēs. nūquid nō ipse est pater tu⁹ qui possedit te. fecit te r creauit te. **Proprie** autē dicit pater p adoptiōnem. r sic tm dicit pater bonoz. **1. Cor. xij.** Rhoma. viij. Accepistis spm adoptiōis filioz in quo clamatis abba pater. proprijs siue autē dicit pater p generatōem r sic psona patris tantū dicit pat ymigeniti filij sui. **Quob⁹** primis modis dicit pater noster tota trinitas. sed tertio modo nō dicitur pat noster de⁹. sed tantū filij sui. Ex q patet q hec orō nō dirigat ad patris psonā tantū. sed ad totā trinitatē. **S**equitur qui es in celis. Non excludit tamē p hoc

quin sit vbiq; Et q̄uis vbiq; sit essentia liter potērialiter r pncialiter. magis tm in celis dicit esse. qz vbi magis videt reuere virtus sua r opatio/ ibi dicit potē esse q̄ alibi. Sicut anima licet vbiq; sit in corpore. tamen magis dicit esse in corde fm aliquos. vel in capite fm alios. qz ibi nobiliores apparent opatiōes sue. Et hoc est quod dicit **August. de spū r anima.** Sicut deus vbiq; totus est in toto mūdo et in omni creatura sua/ sic tota anima in toto corpore suo tanq; in quodā mūdo suo ē r in omni eius pte. Intensus tamē in corde r cerebro. quē admodū de⁹ est r dicitur precipue esse in celo. **I**n his autē septē petitiōib⁹/ omne bonū generi hūano necesse fariū petit. Ut enim dicit glosa **August.** Nihil homini deest qd his septē petitiōibus nō cōtineat siue ad presentē siue ad futurā p̄tineat vitam. Petit enī in eis accessus omis boni. tam creati q̄ increati. Item recessus omis mali. tam scz p̄ntis/ preteriti/ q̄ futuri. vt patebit inferius.

De effectu prime

Prima ergo petitiō (petitiōis est vt cōfirmetur in nobis noticia siue cognitō veri dei. q̄ habet p fidē orthodoxā. Et h̄ est quod dicit. **Nomen tuū. i. noticia tua** vel notamē tuū/ sanctificet. i. cōfirmet in nobis. **Sanctū** enī idem qd firmū r sc̄ifica re idem qd confirmare est. **S**c̄dm papā enī dicit sanctū a sancio sancis quod idē est qd confirmare. Quasi diceret firmet in nobis p fidē verā/ noticia tua. vt sicut tu semp in te firmus es. qz etern⁹ r incōmutabilis/ ita da q te firmiter cognoscām. **V**el nomē tuū scz paternitatis/ quo pater noster diceris. sanctificet. i. firmet in nobis scilicet vt filij tui p gratiā semp maneam⁹. **U**nde glosa. **O**ram⁹ ne a sanctificatiōe nominis in aliquo discrepem⁹. ne patris nomen in filijs/ moribus r vita offendatur. **V**el nomē tuū quod in se venerabile r sanctū est. sanctificet id est sanctū in nobis ostēdat. sic q sicut sanctū est in se ita nos sanctificet. **U**nde glosa. **N**omen patris petimus sanctificari in nobis. nō vt ipm sanctius sit. sed vt in nobis augmentum sue sanctificatiōis operetur.

De effectu secūde

petitionis.

Secūda petitio est qua petitur regnū seu gaudiū futurum. siue et speciale dei regimē quo ad p̄sentem statū cum ait: Adueniat regnū tuū. scilz in nobis. id est ad nos veniat. Unde August. Per hoc desiderū nostrz excitam⁹ vt regnū suū nobis veniat et in eo regnare mereamur. Et signāter dicit adueniat. i. ad nos vēiat. quia virtute meritoꝝ nostrorū et cōdigno ad ip̄m puenire non possum⁹. sed oportet vt gratuito ad nos accedat Unde ad roma. vi. Gratia dei vita eterna Sile. Math. iij. Penitentiā agite appropinq̄bit enī regnū celoꝝ. Vel sic. regnū tuū. i. ecclia tua adhuc in terris militans. De quo regno. Luce. xvij. Ecce regnū dei intra vos est. Adueniat. i. ad aliud regnū tuū veniat. s. ad eccliam triūphantē Vel adueniat. id ē ad te veniat. scilz vt te videat p sp̄m sicut nūc videt p fidem. Vel regnū tuū. id est sp̄iale vel speciale regnū tuum/adueniat nobis. vt scz in nobis p speciale effectum regnare cognoscaris et percipiaris Unde glosa. Regnū dei semp presto est. sed petimus vt veniat. i. vt manifestet hominib' a quibus velut lux a cecis nō videtur.

De effectu tertie

Tertia petitio est (petitionis qua petim⁹ vt cōformis fiat voluntas nostra/volūtati diuine Et est hec. fiat voluntas tua sic in celo et in terra. Sicut supple fit in celo ab electis: Hoc est. da vt cōformes tibi siamus in terris. sicut conformes tibi facti sunt sancti in celis. Vel fm alios Voluntas. i. volitū tuū scz illud qd vis fieri circa nos/qd specialit' est iustificatio nostra. Unde ad Thessa. iij. Hec est enī voluntas dei sanctificatio nostra. Fiat id ē adimpleat. Non volūtas qdē in se q fieri vis. qz illa eterna est. nec in se alit' fieri potest. sed fiat p executōem et effect⁹ adhibitiōnem. fieriqz cognoscat. Vel sic. fiat volūtas tua in terra. i. in homine q terra ē. Vñ Beñ. ij Formauit igit dñs deus hoiez de limo terre. Et ecclia. xvij. Deus creauit hominē de terra Et itez. Omnis homo terra et cinis. Quod proprie pōt intelligi in homie peccatore auertendo. sicut supple fit in celo id est in homie sancto iā cō-

uerso et iustificato. quasi dicat: Couertat malū et faciāt que tibi placita sunt. scilz iusta et bona opa. sicut faciūt boni iā cōuersi. Que tamē intelligēda sunt de volit⁹ q procedūt a volūtate bñplaciti que semp bona sunt. et nō de his que pcedūt de voluntate pmissionis que mala plez qz fiūt Nec ei erit malū in ciuitate quod dñs nō fecerit Amos. iij. Expōit etiā sic. fiat voluntas tua in terra. i. i ecclia. sicut supple fit in celo. i. in xp̄o qui celū dicit quia i eo deitas celata est. Unde Isa. xlv. Vere tu es deus absconditus.

De effectu quarte

Quarta petitio est (petitionis qua peti⁹ tempale subsidiū ad sustentatiōem vite. Et est hec. Panem nostrz quotidianū da nobis hodie. Quē autē hec petitio p̄tineat ad corpalem necessitatē specialit' testatur Chryost. sup Math. ita inq̄ens. Quia hominib' loq̄batur carne indutis et necessitati nature subiectis/docuit subsidium peti nature infirmitati. Dicit igit panē nostrz quotidianū. i. corpalem vel vsualē id est nobis quotidie necessariū Vñ Math. vi. lo co quotidianū habet supersubstātialem. Ante enī peccatū/suit panis. i. cibus homi substantialis. sed post peccatū. factus est sibi supsubstātialem. i. necessarius ad hoc vt sustentet in vigore. Vñ nec p diem naturalē/sine languore viriū potest homo eo carere. Et ideo subdit da nobis hodie. Et ponit hic panis p omī genere sustentamēti corpis. vnde panis dicit a pan qd est totū fm Isidor. Et ponit etiā de pane spirituali. scilz de corpore christi seu de eucharistia. sic scilz panem nostrz. christū scilz. vel eucharistiā q verissim⁹ panis est/ et efficacissim⁹ anime cibus Joh. vi. Ego sum panis viū⁹ q de celo descendi. quotidianū. i. quotidie necessariū. Da nobis hodie. S3 nūquid fm hoc debet qliber de ecclia quotidie cōmunicare. Dic q tripliciter cōtingit cōicare scilz corporaliter seu sacramentaliter tantum/ et isto modo cōicant malī quādo in peccato mortali sumūt corp⁹ christi. Itē spiritualiter tantū scilz credendo sacramentum. Credere enī/ est spiritualit' manducare fm illud August. Crede et manducasti. Et isto modo cōmunicant quotidie

Compendiū theologie

omnes boni Item corporaliter seu sacraliter et spūaliter. et isto modo communicant quotidie boni sacerdotes q̄ celebrāt. et alij boni de ecclesia dū cōmunicāt. Qd̄ quilibet christian⁹ debite eratis teneat facere/ ad minus semel in anno scz in pascha. **S**ed cū cōpleta refectiōe corporali vel spūali/ habeam⁹ quod in ista petitiōe petim⁹. vt quid post prandiū istā orōnē iteramus? Ad quod dicit q̄ sensus hui⁹ petitiōis duplex est. scz vt panis detur et vt in comedētis nutrimentū. non autē in detrimentū cōuertat. Et ratōne primi habet locū hec oratio añ susceptiōem cibi. Rōne vero secundi habet locū post susceptiōem.

De effectu quinte

petitiōis oratiōis predicte.

¶ Quatuor igit̄ precedētibus petitiōnib⁹ petiti⁹ accessus omnis boni In tribus vero sequētib⁹/ ponit̄ amotio omnis mali. In hac igit̄ quinta petitiōe petim⁹ absolui a malo preterito. Et est hec Dimitte nobis debita nostra. i. peccata que nos/ pene debitorum constituāt. Sicut et nos dimittim⁹ debitoribus nostris. Quasi dicat. Sicut velis habere ad nos in debita nostra dimittēdo. sicut nos habem⁹ nos erga debitores nostros q̄b⁹ debita dimittimus. **E**t intelligas q̄ hec oratio pferatur in persona totius ecclie que in bonis stat. qui peccātib⁹ in se debita dimittūt Alioquin si in psona sua intentōem imputando diceret peccator in se peccantibus nō dimittēs. mentiret. sibimet impcans malū fm̄ quod dicit August. Si nō dimittis mētiris. et ei mentiris quem nō fallis. **S**ed fm̄ aliq̄s istud in pctōre videtur posse saluari orādo iuxta priorem modū. p hoc q̄ ly nos. et ly nobis/ supponāt p diuersis. Et hic sit sensus Dimitte nobis infirmis debita nostra. sicut et nos boni et pfecti dimittim⁹ debitoribus nostris **S**ed istā expositiōnē vt nimis extortā credo derelinquendā. Expone sic igitur. Dimitte nobis debita nostra id est peccata que nos cōstituūt debitores. Vel debita nostra. i. penas nobis pro pdictis peccatis nostris debitas. cōmutando saltem eternas quas peccādo meruim⁹/ in temporales. sicut et nos dimittim⁹ id est iuste dimittere debem⁹/ debitoribus nostris. vt saltem eos nolimus vel hic vel in futuro ob

ligari. cum aliqd̄ scilicet fecerint quare obligare desierint. vtpote cū satisfecerint si possint. vel saltem cū petierint veniam/ si nō possint. **U**nde hic nota q̄ dupliciter cōtingit alicui dimittere. Uno modo dimittēdo rancorē. sic. s. q̄ nec malū inimici velis pcurari. nec eius bonū minui. bñ tamen velis illud qd̄ in te deliquit aliquaten⁹ satisfieri. Et ad hoc tenent omnes indifferēter. quia hoc om̄ino pceptū est saltem sub intellectu. Alio modo dimittere contingit. nō solum dimittēdo rancorē sed om̄ino sine satisfactiōe iniuriarū/ sine q̄ restitutōne rerum. nec nō sine interuētū p̄cum om̄ia dimittere ac ex puro cor/ de diligere. et ad hoc tenētur tantū pfecti. quia isto modo solum cōsiliū est.

De effectu serte

Sexta petitiō est re (petitiōis spectu amotōis mali futuri. in quod/ varijs tpibus/ ex carnis mundi et demonis tentatōib⁹/ incidere formidam⁹. Et ē hec. Et ne nos inducas in tentatōem. Quod intellige pmissiue. id est nō induci sinas in tentatōnem. hoc est ne pmittas nos succūbere tērationi. Aliud est enī in tentatōem duci. et aliud induci In tentatōem enī ducitur qui a tentatiōe pulsatur. sed nō deiciat. In tentatōem vero inducit/ qui a tentatione pulsatur eo q̄ a gratia nō supportat sed sibi relinquitur. a tentatōe frangitur et absorbetur. **Q**uia ergo nō est malū a tentatōne probatōis vel etiā suggestiōis duci. quimo est occasio exercende virtutis. qz beatus vir qui suffert tentatiōem Jacob. primo Non petimus hic vt nō ducamur in tentatōem. sed ne inducamur id est ne interius inducamur et succūbamur. **U**nde glosa Non precamur nō tentari. sed nec etiā modicū a tentatōnibus vinci. Tentatio enī necessaria est ad coronā **E**t cū duplex sit tentatio scilicet probatiōis et suggestiōis. nō dicitur deus proprie inducere in tentatiōes suggestiōis. quia vt dicitur Jacob. p̄mo. Ipse enī deus neminē tentat. Sed ideo (vt dicit Augustinus) dicitur aliquē inducere in tentatōes. nō qz ipse inducit. sed qz aliquādo induci pmittit. vel saltem quod inducat non impedit

De effectu septi

me petitionis?

Sextima et ultima petitio est respectu amorōnis mali p̄sentis siue instantis. Unde glosa ordinaria sup̄ isto passu Barthei vi. Sed libera nos a malo. In illam que nondū est supple tentatōez ne nos sinas induci. quod intellige petitiōne p̄cedenti petitiū est. et ab ea in quā inducti sum' / libera nos. Et hoc est qd dicit libera nos a malo. tam sez visibili q̄ inuisibili. et tā pene q̄ culpe. Unde simpliciter dicit a malo nihil determinādo. dans hoc de om̄i malo intelligi posse et debere. Unde sic intelligendo petit amorōnē om̄is mali instātis. Est autē quadruplex malū. Unum originale. aliud actuale. qd est duplex. Nam aliud est mortale. aliud veniale. Quartū malū est pena peccatū consequens. Primū autem malū est inatū. duo sequētia sunt malū additū. Quartū est malū inflictū. Et ab om̄ibus his petim' liberari. Dū in p̄sona ecclie orantes et loquendo dicimus. Sed libera nos a malo. etc.

B De numero et suf-

Hufficiētia predicat' petitionū. Numerus vero et sufficiētia p̄dicat' petitionū sic accipitur. Om̄e quod rātionabiliter peti potest / aut est collatiō boni. aut amorio mali. Si est collatiō boni. aut boni in creati scz dei. aut boni creati. Si est collatiō boni in creati. hoc potest esse dupliciter. Vel scz vt p̄veram fidē confirmet eius noticia in nostro aspectu. et hoc petitur ibi. Sanctificet nomen tuū. Vel vt sua voluntas cōfirmet in nostro affectu et hoc petitur ibi. fiat voluntas tua etc. Si vero petatur collatiō boni creati. hoc iterū potest esse dupliciter. Vel scilz vt cōferat bonū eter' aū vt est regnū celoz. Et hoc petitur ibi. Adueniat regnū tuū. Vel vt cōferat bonum tempale ad sustentatōem. Et hoc petitur ibi. Panē nostrū quotidianū. Si autem fiat petitiō p̄ amorioē mali / hoc potest esse tripliciter. Vel scilz vt amoueat malū p̄teritū siue in p̄terito p̄missum. Et hoc petitur ibi. Et dimitte nobis debita nostra. Vel petitur vt amoueat malū futurū. Et hoc petitur ibi. Et ne nos inducas in tentatōem. Vel petitur vt amoueat malum p̄sens et hoc petitur ibi. Sed libera

nos a malo.

De ordine ipsarū
petitionū ad septem vicia capitalia.

Nunc videndū venit qualiter in his septem petitiōibus cobiberi petitur septē capitalia vicia. In p̄ria igitur petitiōe cobibetur supbia. Supbi enī nō sanctificāt nomē dei. sed nomē suū p̄p̄riū. fm qd dicit psal. Vocauerūt nomina sua in terris suis. In secūda petitiōe elidit inuidia que est dolor alieni boni. Unde nō desiderat vt proprio adueniat bonū sed potius malū. et cōtrario in ista petitiōe petitur cōmune om̄iū bonū. In tertia petitiōe refecat ira. que voluntatē dei nō sequit sed propriū impetū. et cōtrario in ista petitiōe petitur voluntatē dei fieri. Vel aliter fm aliquos dici potest qd in secūda petitiōe eliditur ira que bonū homini nō patitur euenire. Ibi enī aduenire petitur. Et tūc in tertia refecat inuidia. q̄ specialiter sanctā dei p̄sequit voluntatē. vt dicit Hieronim'. Cuius cōtrariū in dicta petitiōe orat. Et fm istum fm modū ponēdi. ordinātur petitiōes ad vicia / in secūda tabula p̄ aliqs circa hec cōfecta. In quarta autē petitiōe expellit acedia. Ibi enī petitur robur tam spūale q̄ corporale quod cōferat in pane corporali et spiritu ali. quod quidē euacuat acediam que est ignauia et redium vite. In quinta petitiōe eliditur auaricia que est imoderat' amor congregādi et retinendi tpalia. Vñ et debita semp erigit nec dimittit. Cuius cōtrariū ibi petitur et offert. In sexta petitiōe extirpatur gula. ex qua ortū habuit p̄maria hominis tentatiō. cū ibi petatur amorio tentatōis future. In vltima petitiōe refecat luxuria que specialiter semp habet secū malū tam corpis qd ipa debilitat. qz qui fornicat in corp' suū peccat. q̄ etiā spiritus cū vires eneruat. Cū ibi petat' amorio om̄is mali p̄sentis

Explicit quintus tractatus
huius libelli qui est de expla-
natōe septem petitionū in ora-
tione dñica contētarum.